

Sisekaitseakadeemia
Politsei- ja piirivalvekolledž

Liivi Tsukanova

**VÄLISMAALASTE POOLT 01.01.2015-31.12.2019 EESTIS ENIM
TOIME PANDUD VÄÄRTEOD JA NENDE MENETLEMINE
PÕHJA PREFEKTUURI NÄITEL**

Lõputöö

Juhendaja:

Kristiina Raidla-Puhm, MA

Kaasjuhendaja:

Chris Eljas, MA

Tallinn 2020

SISEKAITSEAKADEEMIA LÕPUTÖÖ ANNOTATSIOON

Kolledž: Politsei- ja piirivalvekolledž	Kaitsmise kuu ja aasta: juuli 2020
Töö pealkiri eesti keeles: Välismaalaste poolt 01.01.2015-31.12.2019 Eestis enim toime pandud väärteod ja nende menetlemine põhja prefektuuri näitel	
Töö pealkiri võõrkeeles: The most common misdemeanors committed by foreigners in Estonia from 01.01.2015 to 31.12.2019 and their processing on the example of the Northern prefecture	
<p>Lühikokkuvõte: Lõputöö koosneb 46 leheküljest põhiosast, millele lisandub 8 tabelit ja 3 lisa. Töö on kirjutatud eesti keeles ja selle koostamisel on kasutatud 43 allikat, millele on tekstis viidatud.</p> <p>Lõputöö eesmärgiks seadis autor välja selgitada, millised on perioodil 01.01.2015-31.12.2019 välismaalaste poolt enim toime pandud väärteodude menetlemise võimalikud kitsaskohad Põhja prefektuuris ja soovis esitada ettepanekud väärteomenetluse tõhustamiseks. Teema aktuaalsus tuleneb Siseturvalisuse arengukava 2020-2030 koostamise ettepaneku kohaselt välismaalaste Eestisse elama asumise ja sisserände kasvuga kaasnedes võivatest ohtudest, mis nõuavad riigilt aina efektiivsemaid menetlusi. Läbi PPA andmebüroo statistika selgus, et enam levinud välismaalaste poolt toime pandud väärteod tulenesid liiklusseadusest.</p> <p>Lõputöö eesmärgi saavutamiseks kasutas autor kvalitatiivset uurimismeetodit ning poolstruktureeritud intervjuude läbiviimist. Intervjuusid läbi viies lähtus autor eelnevalt paika pandud 12-st küsimusest ning uuringu käigus esitas intervjuueeritavatele lisaküsimusi ja palus vajadusel põhjendada arvamust.</p> <p>Saadud tulemuste põhjal selgitas autor intervjuueeritavate hinnangute põhjal välja välismaalaste väärteomenetluse kitsaskohad, milleks peeti enim tõlketeenuse osutamist, välismaalase isiku tuvastamist ning Eestis alalise elukohata välismaalaste trahvide sissenõudmine. Lõputöös tõi autor välja uuringu tulemused ja tegi nende põhjal 4 ettepanekut PPA-le, kuidas väärteomenetlust tõhustada.</p>	
Võtmesõnad: välismaalane, väärtegu, välisriik, menetlemine, ränne, integratsioon	
Võõrkeelsed võtmesõnad: alien/foreigner, misdemeanour, foreign country, processing, migration, integration.	
Säilitamise koht: Sisekaitseakadeemia raamatukogu	
Töö autor: Liivi Tsukanova	
<p>Olen koostanud lõputöö iseseisvalt. Kõik lõputöö koostamisel kasutatud teiste autorite tööd, seisukohad, kirjalikest allikatest ja mujal allikates saadud info on nõuetekohaselt viidatud. Olen nõus oma lõputöö avaldamisega elektroonilises keskkonnas.</p> <p>Allkiri:</p>	
Vastab lõputöö nõuetele	
Juhendaja: Kristiina Raidla-Puhm	Allkiri:
Vastab lõputöö nõuetele	
Kaasjuhendaja: Chris Eljas	Allkiri:
Kaitsmisele lubatud	
Kolledži direktor/instituudi juhataja:	Allkiri:

SISUKORD

SISUKORD	3
MÕISTED	4
SISSEJUHATUS	5
1. VÄLISMAALASED, MENETLEMINE JA VÄÄRTEGUDE STATISTIKA.....	9
1.1. Välismaalaste arvu kasv Eestis aastatel 2015-2019.....	9
1.2. Kohanemise olulisus ja selle mõju välismaalase seaduskuulekusele	13
1.3. Erisused välismaalaste menetlemisel väärteokorras	17
1.4. Välismaalase väärteod ja Eestis viibimisalus	21
1.5. Statistiline ülevaade	22
2. VÄLISMAALASTE VÄÄRTEGUDE MENETLEMISE KITSASKOHAD JA VÕIMALIKUD LAHENDUSED.....	26
2.1. Uurimismeetod	26
2.2. Valim.....	27
2.3. Uuringu läbiviimine	28
2.4. Küsimuste ja vastuste analüüs	29
2.5. Ettepanekud	45
KOKKUVÕTE	47
SUMMARY.....	50
VIIDATUD ALLIKATE LOETELU	51
TABELITE JA JOONISTE LOETELU.....	56
LISAD	57
Lisa 1. Mitte Eesti kodanike poolt toime pandud väärteod ja määratud karistused perioodil 01.01.2015-31.12.2019	57
Lisa 2. Ekspertidega läbiviidud intervjuu küsimused.....	62
Lisa 3. Andmed intervjuueeritavate kohta.....	63

MÕISTED

ELKS - Euroopa Liidu kodaniku seadus

Hall pass – välismaalase pass

ITDS - isikut tõendavate dokumentide seadus

KarS- karistusseadustik

Lg - lõige

LS – liiklusseadus

NPALS - narkootiliste ja psühhotroopsete ainete ning nende lähteainete seadus

P - punkt

PJ - politseijaoskond

PS - põhiseadus

PPA - Politsei- ja Piirivalveamet

VMS - välismaalaste seadus

VSS - väljasõidukohustuse ja sissesõidukeelu seadus

VTMS - väärteomenetluse seadustik

Väärtegu - süütegu, mille eest määratakse põhikaristusena rahatrahv, arest või sõiduki juhtimise õiguse äravõtmine (Karistusseadustik, 2001)

SISSEJUHATUS

Tänapäeval ollakse harjunud mugavusega, et üle maailma toimib suuremalt jaolt vaba liikumine erinevate riikide vahel. Sellest tulenevalt reisivad, elavad, õpivad ja töötavad inimesed erinevates paikades. 2019. aasta alguses oli Eesti rahvaarv Statistikaameti andmeil 1 324 820 inimest (Statistikaamet, 2020) ning sama aasta 1. jaanuari seisuga oli Eestis välismaalaste arv ehk inimesed, kellel puudus Eesti kodakondsus 199 158 (Eurostat, 2020). See moodustab koguni 15% tervest riigi rahvaarvust. Taoline hulk võõrsilt pärit või määratlemata kodakondsusega inimesi on väikese riigi jaoks küllaltki märkimisväärne number. Võrdluseks on Eesti lähiriikidest Soomes sama näitaja 4,6% ja Rootsis 9% (Eurostat, 2020). Lisaks külastab Eestit iga aasta palju välisuriste ning Eesti Panga andmeil oli ainuüksi 2019. aastal külastuste koguarv üle 6 miljoni (Eesti Pank, 2020).

Kõik Eestis elavad ja viibivad isikud on kohustatud järgima riigis kehtivaid seadusi. Pole tähtis, kas tegu on Eestisse hiljuti saabunud välismaalasega või juba pikaajaliselt Eestis elava määratlemata kodakondsusega isikuga – oluline on, et Eesti ühiskonnas valitseks kord. Järelevalve seaduskuulekuse üle toob muuhulgas kaasa väärtegade menetlemise. Perioodil 01.01.2015-31.12.2019 registreeriti mitte Eesti kodanike poolt toime pandud väärtegusid kokku 113 268 (Politsei- ja Piirivalveamet (edaspidi PPA), andmed 06.01.2020 seisuga). Väärtegade menetlemine peab parema õiguskorra tagamiseks olema võimalikult efektiivne, kiire ning tõhus. Teema “Välismaalaste poolt 01.01.2015-31.12.2019 Eestis enim toime pandud väärteod ja nende menetlemine põhja prefektuuri näitel“ valis autor, sest sellist uuringut pole varasemalt läbi viidud. Autor leiab, et teema on kasulik PPA-le kuna selgitatakse välja levinuimad väärteod, mida pandi enim toime perioodil 01.01.2015-31.12.2019 mitte Eesti kodanike poolt. Lõputöö keskendub ühtlasi võimalikele menetlusprobleemidele. Töö käigus pakutakse välja võimalusi välismaalaste väärtegade menetlemise tõhustamiseks, mis omakorda aitab PPA töö efektiivsemaks muuta.

Teema **aktuaalsust** rõhutab Siseturvalisuse arengukava aastateks 2020-2030 koostamise ettepanek (Siseministerium, 2018), milles on välja toodud, et välismaalaste elama asumine Eestisse võib muuta ühiskonna heterogeensemaks ja tuua kaasa uued ohud. Kui välismaalastel ei õnnestu kohaneda, siis tekib risk nende ühiskonnas tõrjutuseks, kapseldumiseks ja

segregeerumiseks ning ilmnevad tõrjuvad hoiakud (Siseturvalisuse arengukava 2020-2030 koostamise ettepanek, 2018, lk 18-19). Taoline endasse sulgumine ja ühiskonnast eraldumine loob potentsiaalselt olukorra, mis halvimal korral päädib välismaalase hälbiva käitumisega ja ohuga avalikule korrale. Juba Eesti Siseturvalisuse arengukavas 2015-2020 toodi välja, et välismaalaste Eestis viibimine peab olema kooskõlas avalike huvidega ning ära on vaja hoida elamislubade ja viisade väärkasutust, et tagada turvalisus, avalik kord ja riigi julgeolek (Siseturvalisuse Arengukava 2015-2020, 2015, lk 92). Sellega juhitakse tähelepanu Eesti riigi siseturvalisuse tagamisele, mis on üks tähtsamaid riigi jätkusuutlikkuse tegureid. Riigilt oodatakse efektiivsemaid menetlusi, uudseid tehnoloogilisi lahendusi ning meetmeid isikute kohanemiseks (Siseturvalisuse arengukava 2020-2030 koostamise ettepanek, 2018, lk 18). Kuna enim menetletav süüteomenetluse liik on just väärteomenetlus (Allikvee, 2017), siis leiab autor, et väärteomenetluse mitmekülguse tõttu on PPA-l otstarbekas seda järjepidevalt võimalikult hästi ja terviklikult toimivaks protsessiks kujundada.

Töö on **uudne**, sest autorile teadaolevalt ei ole teemat sellisel kujul varasemalt lõputööna uuritud. Oma Sisekaitseakadeemia magistritöös on Andres Ratassepp keskendunud 2014. aastal kolmandatest riikidest pärit välisüliõpilaste olukorrale Eestis ja ning kõrgharidusrändega sisejulgeolekule kaasnevatele võimalikele ohtudele (Ratassepp, 2014). 2016. aastal on aga Siiri Leskov oma Sisekaitseakadeemia magistritööga välja selgitanud Eestile sobivad meetmed, millega Siseministeriumil, Välisministeriumil ning Politsei- ja Piirivalveametil on võimalik tõhusamalt teostada ebaseaduslikult riigis viibivate isikute väljasaatmist ning ennetada sellega kaasneva võivaid takistusi (Leskov, 2016). Varasemalt pole aga eraldi uuritud Eestisse tulnud välismaalaste poolt toime pandavaid väärtegusid ning nendega kaasnevaid menetlusprobleeme.

Töös on **uurimisprobleem** püstitatud küsimusena: Millised on perioodil 01.01.2015-31.12.2019 välismaalaste poolt enim toime pandud väärtegude menetlemise võimalikud kitsaskohad Põhja prefektuuris?

Uurimisprobleemi täpsustavad 3 **uurimisküsimust**

- 1) Millised on Eestis viibivate välismaalaste poolt enim toime pandud väärteod 01.01.2015-2019?
- 2) Millised võimalikud kitsaskohad esinevad välismaalaste poolt toime pandud väärtegede menetlemisel Põhja prefektuuri näitel?
- 3) Kuidas on võimalik Eestisse saabunud välismaalaste poolt toime pandud väärtegede menetlemist tõhustada?

Lõputöö **eesmärk** on välja selgitada, millised on välismaalaste poolt enim toime pandud väärtegede võimalikud menetluslikud kitsaskohad või probleemid Põhja prefektuuris ning esitada võimalused menetluse tõhustamiseks.

Eesmärgi täitmiseks on autor püstitanud järgnevad **uurimisülesanded**:

- 1) Analüüsida kohanemisega seotud probleemide mõju välismaalase seaduskuulekusele ja välismaalaste väärtegede menetlemisel ilmnevaid erisusi Eestis ning välismaalase poolt väärtegede toimepanemise mõju tema Eestis viibimisalusele.
- 2) Selgitada välja statistilised andmed Eestis välismaalaste poolt enim toime pandud väärtegede kohta perioodil 01.01.2015-31.12.2019.
- 3) Analüüsida võrdlevalt ekspertide hinnanguid välismaalaste väärteomenetlusele ja selle kitsaskohtadele Põhja prefektuuris.
- 4) Sünteesida teooriat ning uuringu tulemusi ja teha ettepanekud väärteomenetluse tõhustamiseks.

Lõputöö raames viiakse läbi kvalitatiivne uuring. Kvalitatiivse lähenemise puhul on Hirsjärvi kohaselt senimaani intervjuu olnud põhiline meetod (Hirsjärvi, et al., 2005, lk 192). Autor viib läbi poolstruktureeritud intervjuud valdkonnaga tihedalt seotud PPA ametnikega. Intervjuu küsimused koostati autori poolt lõputöös püstitatud uurimisküsimuste põhjal. Autor on uuringu käigus pidanud silmas Hirsjärvi ja Hurme poolt esitatud intervjuu eesmärki, milleks on koguda usaldusväärset informatsiooni uurimisprobleemi puudutavas valdkonnas (Hirsjärvi & Hurme, 2006, p. 42-43 ref Laherand, 2008, lk 177).

Lõputöö koosneb kahest peatükist. Esimene peatükk koosneb teoreetilisest osast ning jaguneb viieks alapeatükiks. Selles peatükis vaatleb autor kasvavat välismaalaste hulka Eesti riigis, tehes seda statistilistele andmetele toetudes. Järgnevalt kirjeldatakse välismaalase kohanemisega seotud probleeme ning võrreldakse nende mõju välismaalase seaduskuulekusele. Autor toob peatükis välja erisused, mis on seotud välismaalase väärtekorras menetlemisega. Seejärel kirjeldab välismaalase poolt toime pandud väärtegade mõju tema viibimisaluse kehtimisele Eesti riigis. Peatüki lõpus esitatakse välismaalaste poolt Põhja prefektuuris ajavahemikus 01.01.2015-31.12.2019 enim toime pandud väärted, mille eest on määratud karistus või mis on leidnud muu lahenduse. Töös kasutatakse 09.04.2020 seisuga õigusaktide redaktsioone. Lõputöö autor on teoreetilises osas kasutanud kokku 43 allikat.

Teine peatükk koosneb empiirilisest osast ja jaguneb viieks alapeatükiks. Läbi viiakse kvalitatiivne uuring, millega selgitatakse välja PPA ametnikest intervjueeritavate hinnang välismaalaste väärtegade menetlemise süsteemile ja kitsaskohtadele. Uurimismeetodiks on poolstruktureeritud intervjuu kasutamine. Autor on uurimismeetodina eelistanud intervjuud, sest soovis saada põhjalikku teavet, vajadusel paluda intervjueeritavatel oma vastuseid põhjendada ning olenevalt vastusest esitada lisaküsimusi (Hirsjärvi, et al., 2005, lk 192). Saadud andmed on transkribeeritud ja seejärel on koostatud autori poolt nende analüüs.

Lõputöö autor analüüsib läbi töötatud teadusallikaid, kehtivaid Eesti seadusi, kogutud statistilisi andmeid ja läbi viidud intervjuusid ning saadud tulemuste põhjal vastab töös püstitatud uurimusprobleemile. Autor toob lõputöös välja ettepanekud PPA-le välismaalaste poolt toime pandud väärtegade menetlemise tõhustamiseks.

1. VÄLISMAALASED, MENETLEMINE JA VÄÄRTEGUDE STATISTIKA

1.1. Välismaalaste arvu kasv Eestis aastatel 2015-2019

Välismaalaste seaduses (edaspidi VMS) § 3 määratakse, et välismaalane on isik, kes ei ole Eesti kodanik (VMS, 2009). Kogu käesolevas lõputöös on autor sellest lähtunud ning kõik Eesti mitte kodanikud on ühtselt nimetatud välismaalasteks. Eurostati kohaselt moodustavad teise sisserändajate põlvkonna võõrsil sündinud vanemate järeltulijad, kes on ise sündinud oma elukohariigis, kuid osadel neist võib olla sellegipoolest välisriigi kodakondsus (Eurostat, 2011, p. 6). Eestis elavad ajaloolistel põhjustel lisaks veel isikud, kellel pole ühegi riigi kodakondsust ehk siis nad on määratlemata kodakondsusega. Neile on väljastatud nn hall pass ehk välismaalase pass. Isikut tõendavate dokumentide seadus (edaspidi ITDS) § 27 kohaselt antakse välismaalase pass välja välismaalasele, kellel on kehtiv Eesti elamisluba ning kui on tõendatud, et tal puudub välisriigi reisidokument ja tal ei ole võimalik seda saada (ITDS, 1999). Seega on oma lõputöös autor arvestanud välismaalase passi omanikud samuti välismaalaste alla. Sellest tulenevalt rõhutab autor, et välismaalaseks nimetatakse lõputöös ka isikuid, kes võivad Eestis isegi sündinud olla, kuid kuna nad on määratlemata kodakondsusega, siis nimetatakse neid seadusest tulenevalt välismaalasteks. Rahvastikuregistri kohaselt oli Eestis 2019. aastal üle 72 400 määratlemata kodakondsusega inimese (Siseministeerium, 2020).

VMS eristab välismaalase Eestis alalist elamist, püsivat elamist, ajutist viibimist ning töötamist (VMS, 2009, § 5-8). Pidades silmas välismaalasi on alaline elanik VMS-st tulenevalt Eestis elav välismaalane, kellel on pikaajalise elaniku elamisluba või alaline elamisõigus ning püsiv Eestis elamine on VMS-e tähenduses välismaalase Eestis viibimine Eesti elamisloa või elamisõiguse alusel. Ilma elamisloata või elamisõiguseta välismaalase Eestis viibimist peetakse VMS-e kohaselt Eestis ajutiseks viibimiseks. (VMS, 2009, § 5-7) Eestis seadusliku aluseta välismaalase viibimist või töötamist käsitletakse Eestis aga väärtetudena VMS § 298 ja § 303 alusel (VMS, 2009).

Üheks levinud põhjuseks saabuda teise riiki on just töötamise eesmärgil. Tööränne kujutab endast teise riiki minemist, selleks, et seal tööle asuda (Anniste, 2018, lk 5). Grishkjane märgib, et ränne

töö eesmärgil on olnud aktuaalseks teemaks läbi aegade ja kõikides riikides, sest inimesed on alati rännanud ühest kohast teise, et saada selle kaudu rohkem eeliseid. Töörändeks on mitmeid põhjuseid, kuid peamiseks on just majanduslikud tegurid. Näiteks töövõimalused, palga erinevused, karjäärivõimalused jne. (Grishkjane, 2018, p. 37) Tööränne on levinud kogu Euroopas. Eesti välispoliitika ajakirjas Diplomaatia tuuakse välja, et mitmes Euroopa riigis nähakse tööjookriisi lahendusena sisserännet (Jakobson ja Lauren, 2018). VMS § 8 alusel loetakse Eestis töötamiseks mis tahes tegevust Eestis töölepingu või muu lepingu alusel, mille puhul saadakse tulu või muu varalist hüve (VMS, 2009).

Järgnevalt peab autor oluliseks tuua välja lühiajaliselt töötamiseks saabunud välismaalaste otsuste hulga. Selleks, et välismaalane saaks Eestis lühiajaliselt töötada (kuni 365 päeva 455 päeva jooksul), ta elamislooma taotlema ei pea (Siseministeerium, 2019). Selleks esitatakse allolev tabel.

Tabel 1. Lühiajaliselt töötamise registreerimise otsused 01.01.2015-31.12.2019 (PPA, 2019; autori koostatud)

Aasta	Töötamise otsus
2015	1 086
2016	1 782
2017	7 509
2018	19 783
2019	32 234

Tabelis nr 1 on näha, et alates 2015. aastast on suurel määral kasvanud lühiajaliselt registreeritud välismaalaste töötamise otsused Eestis. Kui 2015. aastal oli otsuste hulk vaid 1086, siis aastaks 2019 oli sama number juba 32 234.

Püüdes välja selgitada lisaks töötamisele veel enim levinud ajendeid Eestisse saabumiseks, vaatleb järgnevalt autor aluseid tähtajalise elamislooma andmise otsusteks aastatel 01.01.2015-31.12.2019 (vt tabel 2). Autor rõhutab, et VMS kohaselt kehtib Eestisse elama asuvate välismaalastele sisserände piirarv ning see ei tohi ületada aastas 0,1 protsenti Eesti alalisest elanikkonnast. (VMS, 2009, § 113) Tabelis esitatud andmetest nähtub, millise eesmärgiga antakse välismaalastele Eestis tähtajalisi elamisloomasid enim ja ühtlasi ilmneb teatud üldpilt - millistel põhjustel asuvad välismaalased Eestisse püsivamalt elama. Kuna VMS-e kohaselt saab tähtajalist elamislooma

taotleda välismaalane kehtivusajaga kuni viis aastat ning seda võib pikendada kuni kümneks aastaks korraga (VMS, 2009, § 119 lg 1 ja § 132 lg 1), siis on selle taotlejad Eestis pikemalt kui eelevalt vaadeldud lühiajalised töötajad. Järelikult tuleb eeskätt tähtajalise elamisloaga välismaalasele kasuks Eesti õigusruumi ja kultuuri tundmine, et riigis paremini kohaneda.

Tabel 2. Tähtajalise elamisloa andmise otsused taotlemise põhjuse lõikes perioodil 01.01.2015-31.12.2019 (PPA, 2019; autori koostatud)

Tähtajalise elamisloa taotlemise põhjus	2015	2016	2017	2018	2019
Ettevõtlus	28	18	68	107	141
Kriminaalmenetluses osalemine	2				
Pereränne	1458	1513	1370	1844	2492
Püsivalt Eestisse elama asumine		1968	2360	1974	1771
Töötamine	1659	1800	2272	2749	3155
Välisleping	636	106	23	40	29
Õppimine	1144	1297	1412	1405	1492
Kokku	4927	6702	7505	8119	9080

Tabelist nr 2 selgub, et töötamise kõrvalt on enam levinud tähtajalise elamisloa taotlemise põhjusteks veel püsivalt Eestisse elama asumine, pereränne ning õppimine. Püsivalt Eestisse elama asumiseks antava tähtajalise elamisloaga saab Eestisse elama jääda välismaalane, kes on riiki elama asunud tähtajalise elamisloa alusel ja kelle elama jäämine on kooskõlas avalike huvidega (VMS, 2009, § 210¹). Pererände puhul liigub isik teise riiki elama selleks, et saaks ühineda oma sealse pereliikmega ja õpirände puhul liigutakse teise riiki, et seal õpivõimalusi kasutada (Anniste, 2018, lk 5). Tähtajalise elamisloa võib anda VMS-st tulenevalt välismaalasele Eestis elamiseks (eestlasest või välismaalasest) abikaasa või lähedase sugulase juurde (VMS, 2009, § 118 p 2). Abikaasal või lähedasel sugulasel, kelle juurde elama asutakse, lasuvad sellest tulenevalt kutsuja kohustused. (VMS, 2009, § 148 ja § 160)

VMS § 291 reguleerib välismaalase Eestisse kutsuja kohustused, milleks on (VMS, 2009):

- Eestis viibimiseks seadusliku aluse kontrollimine.
- Eestis vastuvõtmine, majutamine, Eestis viibimise ja Eestist lahkumise kulude tagamine.

- Vajadusel välismaalase menetluskulude, väljasõidukohustuse sundtäitmise, kinnipidamiskeskuse või politsei arestimajas viibimise kulude hüvitamine (mitte rohkem kui 32 000 eurot).
- Kutsuja suhtes kohaldatavatele nõuetele vastavuse tõendamine.

VMS-st tulenevalt lasuvad sarnasel moel Eestisse kutsutud välismaalasega seoses kutsuja kohustused ka tööandjal, õppeasutusel, teadus- ja arendusasutusel või praktika võimaldajal (VMS, 2009).

Selleks, et demonstreerida Eestis välismaalaste kasvanud hulka läbi väljastavate viisade hulga, vaatleb autor 01.01.2015-31.12.2019 perioodil Eesti poolt lühiajaliste ning pikaajaliste viisade väljastamise arvu. Lühiajalise viisa (C-viisa) antakse Schengeni alal plaanitud viibimiseks kuni 90 päeva 180 päeva jooksul (Välisministeerium, 2019). Pikaajalise viisa (D-viisa) võib anda välismaalasele ajutiseks Eestis viibimiseks ning seda võib anda kuni 12-ks järjestikuseks kuuks viibimisajaga kuni 365 päeva (VMS, 2009, § 60 lg 1 ja lg 3).

Tabel 3. 01.01.2015-31.12.2019 perioodil Eesti poolt väljastatud lühiajalised ning pikaajalised viisad (PPA, 2019; autori koostatud)

Aasta	Pikaajaline viisa D- visa	Lühiajaline viisa C- visa
2015	2134	128 906
2016	3087	122 427
2017	7346	137 377
2018	16 756	126 370
2019	25 672	144 682

Tabelis nr 3 numbrid sisaldavad nii PPA kui Välisministeeriumi poolt antud viisasid. PPA-st antakse ainult PPA tehtud otsuseid välja. Tabelist nähtub, et enim väljastati Eesti riigi poolt välismaalastele lühiajalisi C-viisasid. 01.01.2015-31.12.2019 ajavahemikus on mõlemate väljaantavate viisade hulk kasvanud.

Esitatud tabelite 1-3 kaudu saab autor teha järelduse, et Eestis on riigis viibinud välismaalaste hulk suurenenud perioodil 01.01.2015-31.12.2019. Siiski pole välismaalased riigis üheaegselt korraga viibinud ega teinud seda võrdse aja jooksul.

1.2. Kohanemise olulisus ja selle mõju välismaalase seaduskuulekusele

Sisserände ulatusliku protsessi tulemus on heterogeenne elanikkond (Ferraro, 2016, p. 25). Sisserändajate rühmad erinevad sisserände põhjuste poolest, olukorra poolest päritoluriigis ja kuidas nad uues koduriigis elavad (Skardhamar, et al., 2014, p. 124). Seega erinevad Eestis olevad välismaalased riigi kohalikust elanikkonnast suuremal või vähemal määral tänu mitmele erinevale põhjusele. Ka need välismaalased, kes on Eestis sündinud, kuid pole selle riigi kodanikud, võivad erineda emakeele või esivanematelt pärineva kultuurilise tausta poolest. Kui üldiselt on elanikkonna mitmekesisus tänapäeva arenenud riikides tavaline nähtus, siis leiab autor, et sellel on ka n-ö pahupool. Nimelt võib ühiskonna kihistumine erineva päritoluga isikute vahel viia pingete või üksteisest võõrdunud rühmade tekkimiseni.

Heterogeensus ja ebastabiilsus õõnestavad piirkonna formaalse ja mitteformaalse sotsiaalse kontrolli allikaid (Ferraro, 2016, p. 25). Mitteformaalse sotsiaalse kontrolli teostaja on ühiskond ise (Solovjov, 2014, lk 13). Formaalne sotsiaalne kontroll on aga nähtus, kus õiguspärase käitumise kontroll jääb õigusasutusele. Formaalse sotsiaalse kontrolli teostamine põhineb ametlikel seadustel, reeglitel ja normidel. Ametlikeks kontrolli teostajateks on politsei, kohtud jt formaalsed organisatsioonid. Formaalsele kontrollile on omane, et kõrvalkalde puhul kohaldatakse riigi sundi. (Solovjov, 2014, lk 12) Ferraro sõnul raskeneb heterogeenses elanikkonnas naabrite vaheline suhtlus kuna neil puuduvad keelelised, kultuurilised või ajaloolised sarnasused. Sel põhjusel nõrgeneb kogukonna liikmete omavaheline tutvusvahekord ja side kohalike asutuste ja organisatsioonidega. Elanikud hakkavad üksteist kohtlema ükskõikselt, luues keskkonna, kus mitteformaalsed kontrollid on ebaefektiivsed. Nii põhjustatakse suuremat sõltuvust formaalsest sotsiaalsest kontrollist ja sellest tulenevalt veelgi suurema koormuse politseile või muudele ametnikele. (Ferraro, 2016, p. 25) Välismaalaste kohanemine on oluline nii formaalse kui mitteformaalse kontrolli seisukohalt.

Kui välismaalane saabub teisest riigist, et Eestisse mingiks ajaks elama jääda, siis on oluline, et ta suudaks sisse elada ja kohaneda. Selleks peaks tal olema vähemalt elukoht ja elatusallikas. Kui välismaalasel on olemas Eestis hakkama saamiseks kas või minimaalsed võimalused, siis ei pruugi autori arvates ta hakata elatumiseks näiteks pisivargusi toime panema.

Alates 2009. aastast pakub Eesti riik välismaalase kohanemisprogrammi. See koosneb keeleõppest, programmi raames tutvustatakse Eesti elu ja ühiskonda, korraldatakse ekskursioone ning olulise osana tutvustatakse välismaalastele riigi poolt pakutavaid teenuseid. (Kallas, et al., 2014, lk 6-7) VMS-e kohaselt suunab PPA välismaalase, kellele on antud elamisluba või kelle elamisluba on pikendatud, osalema kohanemisprogrammis (VMS, 2009, § 121¹). Autor usub, et kohanemisprogramm välismaalastele aitab nende seaduskuulekana püsimisele kaasa. Nõnda kohaneb välismaalane Eestis kiiremini. Autor usub, et üldiselt ei hakka oma eluga hästi toimetulev isik süstemaatiliselt ning suurel hulgal väärtegusid toime panema. Siiski ei saa kohanemisprogramm ennetada kõiki probleeme, mis kohanemise käigus ilmnedavad võivad (Jakobson, et al., 2019, lk 57).

2018. aasta siseturvalisuse avaliku arvamuse küsitlusest selgus, et Eesti ühiskond peab kohanemisteenuste pakkumist vajalikuks (Jakobson, et al., 2019, lk 57). Paraku on 2019. aasta kohanemis- ja lõimumismeetmete vahehindamise raporti kohaselt välismaalastel endil pakutavatest kohanemis- ja lõimumismeetmetest madal teadlikkus ja see on nende peamine mitteosalemise põhjus (Civitta, 2019). Järelikult kui soovitakse Eesti ühiskonda edukalt integreerunud välismaalasi, siis peab ka nende teadlikkust pakutavate kohanemis- ja lõimumismeetmete osas tõstma.

Ene Jäägeri kohaselt esineb kõige vähem kohanemismotivatsiooni võõrtööliste ja üliõpilaste puhul, sest neid seob sihtriigiga lühiajaline leping ja lõpuks kavitsevad nad naasta koduriiki (Jääger, 2015, lk 28). Ometi toetab välismaalaste kohanemist Eestis suures osas just töandja ning välistudengeid vastuvõtavad ülikoolid. Välismaalastele pakutavate tugiteenuste laad sõltub väga suurel määral välismaalase Eestisse kutsunud asutusest. Asutusepoolne toetus hõlmab endas välismaalaste abistamist nii riiki kolimisel, dokumentide vormistamisel, nõustamisel, keele õppimisel, sotsiaalse võrgustiku arendamisel, pereliikmetega seotud kohanemisprobleemide lahendamisel kui ka üleüldisel kohanemisel. Tekkinud on äriettevõtted, mis pakuvad teenuseid toetamaks välismaalast Eestisse elama asumisel. Teenuse eest tasuvad töandjad ja paljusid välismaalastele suunatud teenuseid finantseeritakse projektipõhiselt EL vahenditest. (Kallas, et al., 2014, lk 7)

2019. aasta rände- ja kodakondsuspoliitika raportis tõdetakse, et lühiajalise töörande puhul on välismaalastel väiksem lõimumisvalmidus ning ühtlasi vähem tajutav lõimumisvajadus (Jakobson, et al., 2019, lk 6). Käesolevas lõputöös esitatud PPA statistikast selgus, et Eestis on alates 2015. aastast lühiajalise töötamise registreerimise otsuste hulk märkimisväärselt kasvanud. 2019. aasta rände- ja kodakondsuspoliitika raporti kohaselt (Jakobson, et al., 2019, lk 6) võib suure hulga lühiajaliste viibijate halb ühiskondlik kohanemine luua pingeid ja sellest tulenevalt soovitatakse Eestis luua välismaalastele lühimoodul, mis tutvustaks Eesti õiguskultuuri ning mille läbimine võiks olla tingimuseks välismaalase D-viisa saamisel. Kohustades Eestisse lühiajaliselt tööle tulevat välismaalast eelnevalt kehtiva seadusandlusega tutvuma, saab isikule tutvustada vääртеomenetlusega seotud olulist informatsiooni ja suunata teda ühtlasi vääртеgudest hoiduma.

Lõputöös välja toodud välismaalase passi omanikud võivad olla Eestis sündinud või pikalt elanud ning eelduste kohaselt on neil sellest tulenevalt olnud suurem tõenäosus kohaneda. Siiski esineb ka nende puhul mõningasi raskusi ühiskonda sulandumisel. Eesti poliitiku Andrei Korobeiniku sõnul elab Eestis üle 70 000 välismaalase passiga inimese, kelle jaoks on Eesti nende kodumaa. Siiski tunnevad paljud neist end kõrvalejäävana või riigi jaoks ebavajalikuna, mis Korobeiniku arvates nii olema ei peaks. (Korobeinik, 2020) Autor leiab, et järelikult Eesti kui koduriik ei pruugi olla välismaalase jaoks automaatselt tegur kohanemiseks, vaid side elaniku ja riigi vahel on hoopis mitmetasandilise. Õiguskorra järgimise poole pealt on igati oluline, et Eestis elav välismaalane suudaks samastuda riigi printsiipide ja põhialustega ja ühtlasi tunneks ennast täisväärtusliku liikmena.

Välismaalaste kohanemise ühe takistustena saab Balti Uuringute Instituudi 2014. aasta uuringu kohaselt välja tuua Eesti kohaliku elanikkonna suletuse ja esialgse umbusu välismaalaste suhtes. Eestlaste hoiakut välismaalaste suhtes võib kohati tajuda tõrjuvana. (Kallas, et al., 2014, lk 9) Tõrjuv hoiak võib kaasa tuua välismaalase eraldumise kogukonnast. Raskeks võib osutuda töö leidmine ja sotsiaalse võrgustiku loomine. Elustandard langeb ning välismaalase käitumine võib kujuneda hälbivaks. Hälbiv käitumine võib väljenduda selles, et peeta lugu kohalikest seadusest ja võidakse kehtivaid norme rikkuda. Balti Uuringute Instituut uuringus osalenud välismaalaste endi arvates võib sallimatus olla põhjustatud peamiselt eestlaste vähesest varasemast kokkupuutest välismaalastega (Kallas, et al., 2014, lk 11).

Välismaalase hälbiv käitumine ei pruugi aga alati olla tahtlik. Kui Eestis püsivalt elavad välismaalased välja arvata, siis saabuvad Eestisse sageli välismaalased erinevatest riikidest ja erinevatel eesmärkidel võrdlemisi lühikeseks ajaks. Urmas Krüger (2016) selgitab, et Eestis ajutiselt viibival välismaalasel ei pruugi olla teadmist teo keelatusest. Välismaalasele on keeruline väiksemate rikkumiste õiguslik hindamine. Nii võib välismaalane toetudes oma riigi kommete ja seadustele toime panna Eestis midagi, mida käsitletakse väärteona. Ametnik peaks püüdma mõista, milline oli välismaalase arusaam teo võimalikust keelatusest. Alati ei ole otstarbekas välismaalasest isikut selle teo eest karistada, vaid mõnel juhul piisaks selgitusest Eestis kehtivate reeglite kohta ning hoiatusest. (Krüger, 2016, lk 142-143) Sellistel puhkudel ei tegutse välismaalane pahasoovilikult, vaid tal puuduvad piisavad teadmised Eestis kehtivast seadusest.

Autor usub, et pideva välismaalaste kasvu tõttu võivad Eestis suureneda mõne enam esindatud välismaalaste rahvusgrupid ja võivad tekkida isegi väiksemat laadi kogukonnad. T. Skardhamar, M. Aaltonen ja M. Lehti tõdevad enda 2014. aastal Norras ja Soomes läbi viidud uuringus, et kui teatavatel gruppidel on suurem kriminaalne kalduvus, siis on politseiametniku kogemuste põhjal mõistlik neist teadlik olla ja neid gruppe tähele panna. See aga toob kaasa samade gruppide suurema tabamismäära ja omakorda tugevdab politseiniku kalduvust samu gruppe rohkem märgata. Näiteks võib tõenäoline olla, et välismaalastest noortel on suurem oht, et politsei neid peatab ja kontrollib. Tegemist ei pruugi olla tingimata tahtliku diskrimineerimisega. Tihti piisab vaid sellest, et neid peetakse natuke kahtlust äratavaks või nad veedavad aega avalikes kohtades ajal, mil on kõrgendatud politsei kohalolu. (Skardhamar, et al., 2014, p. 111) Kõik taolised tegurid võivad omakorda kaasa aidata välismaalaste väärtegude määra kõrgemal tasemel püsimisele võrreldes üldise elanikkonnaga. See võib osaliselt olla tingitud suurenenud tähelepanu all olemisest. Autor leiab, et kirjeldatud olukord on võimalik ka Eesti politseitöö puhul. Saadud kogemustest tehakse järeldused ning levib üldine arusaam problemaatilisemaid välismaalaste gruppe hoolikamalt jälgida ning selle loomulikuks tulemuseks võib saada nende kõrgem tabamismäär hoopis.

1.3. Erisused välismaalaste menetlemisel väärteokorras

VMS sätestab, et Eestis viibivale välismaalasele tagatakse Eesti riigi kodanikuga võrdsed õigused ja vabadused. Seda juhul kui põhiseaduses, VMS-s, muus seaduses või Eestile siduvas välislepingus ei ole sätestatud teistmoodi. (VMS, 2009, § 10) Eestis viibiv välismaalane on lisaks talle kehtivatele õigustele kohustatud järgima Eesti põhiseaduslikku korda ja Eestis kehtivaid õigusakte ning austama Eesti ühiskonna korraldust (VMS, 2009).

Eesti seadusandluses jagunevad Karistusseadustiku (edaspidi KarS) § 3 lg 2 kohaselt süüteod väärtegudeks ja kuritegudeks (KarS, 2001). Väärteomenetluse läbiviimist reguleerib Eestis väärteomenetluse seadustik (edaspidi VTMS). KarS määrab, et väärtegu on süütegu, mille põhikaristuseks on rahaträhv, arest või sõiduki juhtimise õiguse äravõtmine (KarS, 2001 § 3 lg 4). Erinevate valdkondade seadustes on määratud karistusi erilaadi väärtegude eest. Osad väärteod on sätestatud KarS-u eriosas, kus on ka kirjeldatud nende süüteo koosseis ja karistus. KarS-u kohaselt on süüteo koosseis sama seaduse eriosas sätestatud karistatava teo kirjeldus (KarS, 2001, § 12 g 1). Väärteomenetlus koosneb kohtuvälisest menetlusest ja kohtumenetlusest. Väärteomenetluses saab eristada lühimenetlust, kiirmenetlust ja üldmenetlust (VTMS, 2002). Väärtegude raames vastutab välismaalane VTMS-u ees nagu ka kohalik Eesti kodanik.

Kuna tihti on välismaalase elukoht Eestis väljas, siis peab riik leidma lahendusi väärteo toime pannud välismaalase ni jõudmisel. Autor toob näite Eesti ja EL riikide vahelisest heast koostööst liikluskaamerate kasutamise näitel. VTMS § 54¹ kohaselt võib kohtuväline menetleja mootorsõidukiga toime pandud liiklusväärteo puhul määrata hoiatustrahvi (VTMS, 2002). Tegemist pole väärteomenetluslikus mõttes antava karistusega, kuid seda toimingut vaatleb autor kui hästi toimivat lahendust.

Vastavalt EL direktiivile 2015/413 hakkas PPA 15.03.2017 saatma EL riikidesse kiiruskaamera trahviteateid. Pärast kiiruskaamera poolt fikseeritud rikkumist saab trahviteate edastada välismaalasele isikule, kelle sõiduk on EL-s registreeritud. (Euroopa Komisjon, 2016) Trahviteate koostamiseks pöörduvad kohtuväline menetleja Euroopa Liidu liikmesriigi sõidukite riiklike registreerimisandmete saamiseks liiklusseaduse pädeva asutuse poole (VTMS, 2002). EL

liikmesriikide vahelise liiklusnõuete rikkumisega seotud andmete vahetuse pädevaks asutuseks on LS § 200³ lg 1 kohaselt Maanteeamet, millel on omakorda õigus saada andmeid teises Euroopa Liidu liikmesriigi sõidukite riiklike registreerimisandmete vahetamiseks ettenähtud pädevalt asutuselt (LS, 2010). Kokkuvõtvalt saab nii saata trahviteate välismaalasest väärteo toimepanijale EL liikmesriiki (VTMS § 54⁷ lg 1 alusel välja arvatud Suurbritannia ja Põhja-Iiri Ühendkuningriigi ning Taani) mootorsõidukiga toimepandud väärteo eest tänu toimivale andmevahetusele ka siis kui välismaalane on Eestist lahkunud. Autor peab seda tõhusaks näiteks, kuidas on EL koostöö liiklusväärtegudega seoses. Seadusandlust analüüsides märgib autor siiski, et VTMS § 54⁷ lg 8-st tulenevalt välisriiki edastatud trahviteated ei kuulu sundtäitmisele (VTMS, 2002).

Autor toob välja, et VTMS § 204² kohaselt võib Eesti EL liikmesriigilt taotleda isikule väärteo asjas kohtuvälise menetleja otsusega määratud või kohtuotsusega mõistetud rahatrahvi täitmist (VTMS, 2002). Euroopa Liidu nõukogu raamotsus 2005/214/JSK 24.02.2005 võimaldab EL riikidesse sundtäitmiseks saata Eestist PPA nõudeid. Raamotsusest tulenevalt saadetakse EL liikmesriiki täitmiseks rahatrahv, mis ületab 70 eurot. Täidesaatva riigi pädevad asutused tunnustavad edastatud otsust ja rakendatakse meetmed nende täitmiseks. Täitmisest laekuv raha jääb täidesaatvale riigile. (Euroopa Liidu nõukogu, 2005) Eestis on Lääne prefektuuris alates 2018. aastast kasutusele võetud projekt, mille raames edastatakse täitmiseks teistesse EL riikidesse nõudeid, mis ületavad summa 300 eurot. Ele Nuka sõnul on viibib Eestis üha rohkem välismaalasi ning toime pannakse suurem hulk väärtegeid ning seetõttu otsustati alustada vastavalt suuremate rahatrahvide EL riikidesse täitmisele saatmist (Kanarbik, 2018). EL-u koostöö arenedes on aina operatiivsemalt võimalik võtta vastutusele Eestis väärteo toime pannud välismaalasi. Väärtegu on iseenesest vähetähtis süütegu ja tihti pole otstarbekas riigil liigseid kulutusi teha, et teo toime pannud välismaalast vastutusele proovida võtta. Sellegipoolest usub autor, et pelgalt riigist lahkumine ei tohiks saada takistuseks väärteo eest karistuse saamisel.

Korraldusseadus (edaspidi KorS) § 32 lg 1 määrab, et politsei või seaduses sätestatud juhul muu korralduseorgan tuvastab isikusamasuse, kui see on vajalik ohu ennetamiseks, väljaselgitamiseks, tõrjumiseks või korrarikkumise kõrvaldamiseks (KorS, 2011). Kehtiv isikut tõendavate dokumentide seadus (edaspidi ITDS) § 6 lg 1 sätestab, et Eestis kehtiva elamisõiguse alusel elaval

EL kodanikul peab olema isikutunnistus ja sama paragrahvi lg 2 määrab, et Eestis kehtiva elamisloa või elamisõiguse alusel elaval kolmanda riigi kodanikul peab olema elamisloakaart. ITDS § 7 kohaselt Eestis ajutiselt viibival EL kodanikul peab aga olema kehtiv kodakondsusjärgse riigi reisdokument või isikutunnistus ning kolmanda riigi kodanikul kehtiv välisriigi reisdokument, Eesti välismaalase reisdokument või välisriigis väljaantud tagasipöördumist lubav dokument. (ITDS, 1999) VMS § 25 sätestab ühtlasi, et haldusorgani nõudmisel peab isik esitama isikut tõendava dokumendi (VMS, 2009).

Väärteo toime pannud välismaalane tuvastamiseks peaks ta järelikult esitama isikut tõendava dokumendi või peaks ametnik tuvastama isiku politsei andmebaasi kaudu. Schengeni alal tuleb EL ja Euroopa Majanduspiirkonna liikmesriigi kodanikul dokumenti kaasas kanda, kuid Eesti seaduses pole otseselt sõnastatud välismaalasele dokumendi kaasaskandmise kohustus. Nõutud dokumendi kaasas kandmine on vajalik vaid riigipiiri ületamisel. Oma töökogemusest lähtuvalt teab autor, et suur osa välismaalasi ei kajastu Eesti politsei andmebaasides, sest nad pole riigi kodanikud. Järelikult ilmneb dokumendi puudumisel probleem seoses välismaalase tuvastamisega. Ametnik ei saa isikut tuvastada andmebaasi kaudu ja tuleb leida lahendus, et isiku dokumendini jõuda. Võimalik on esitada rahvusvaheline päring, kuid tihti on tulemuse eelduseks tabamus isiku kohta, mida iga isiku kohta ei esine. Lisaks võib päringu vastuse saamiseks kuluda teadmata aeg. Tihtilugu võetakse ametnike poolt ette hoopis ajakulukas sõit välismaalase hotelli või Eestis olevasse elukohta. Välismaalase passi ja elamisloa alusel Eestis elavad isikud kajastuvad politsei andmebaasides ning nende puhul on andmed kergemini leitavad.

Väärteomenetluse seadustik § 44 näeb ette, et isikut, kelle kohta põhjendatult arvatakse, et ta pani toime väärteo, võib kuni 48 tundi kinni pidada. Kinni pidada võib vaid juhul, kui ta püüab põgeneda, ei ole tuvastatud tema isikut, võib jätkata väärtegude toimepanemist, isik võib väärteomenetlust takistada või sellest kõrvale hoida. (VTMS, 2009) Seega ilmneb, et välismaalase kaasa võtmata jäänud dokument võib viia tema kinni pidamiseni.

Kolmanda erisusena kaasneb välismaalaste väärtegude menetlemisega sage tõlketeenuse kasutamine. Väärteomenetluses on menetlusosalise taotlusel kohustuslik kaasata tõlk VTMS § 24 lg 2 sätestatud korras (VTMS, 2002). See on äärmiselt oluline punkt kogu menetluse läbiviimisel,

sest vastavalt VTMS-u § 150 p 1 lg 9-le on väärteoasja arutamine ilma tõlgita ning keeles, mida menetlusalune isik ei valda, väärteomenetlusõiguse oluline rikkumine (VTMS, 2002). PPA-l on sellest tulenevalt tõlketalitus, mis on üks suurimaid avalikus sektoris. PPA-s osutatakse tõlketeenust väärteomenetluses ja tõlgid oskavad kokku üle 10 võõrkeele ning igal aastal tõlgib PPA tõlketalitus vähemalt 42 erinevat keelt. (Arakas, 2018) Põhja prefektuurile pakub tõlketeenust Põhja tõlkegrupp. Tõlketalituses töötavad inglise, soome ja vene keele valvetõlk, kes on saadaval 24/7 ja võib kiireloomulise suulise tõlke vajaduse puhul teenust vahendada ka telefoni teel või kaugtõlkena Skype kaudu. Paraku ei pruugi PPA-l praegu olla võimekust kõigi keelte tõlketeenuse tagamiseks 24/7.

Menetleja vaatest võib ilmned olukordi, mil tõlketeenust vajatakse kiireloomuliselt PPA asutuse ruumidest väljaspool, et toiming lõpuni viia. Täna sel päeval on PPA-l võimalik osutada kaugtõlke teenust. See tähendab, et osalised ei pea viibima ühes ja samas kohas, vaid omavahel võetakse ühendust Skype rakenduse kaudu. Siiski ei lahenda Skype ja telefoni teel tõlkimine kõiki olukordi. Näiteks kui patrullpolitseinik mõnda väärtegu tänaval vormistab, siis peab ta selle ühtlasi sealsamas välismaalasest menetlusosalisele selgeks tegema. Välismaalane võib rääkida keelt, mille tõlkimist PPA tõlketeenus koheselt tagada ei saa. Nii ilmneb menetleja ja menetlusosalise jaoks ajakulu, et tõlk leida. Seadusest tulenevalt peab aga vajadusel tõlgi tagama. Autor toob siinkohal näite Hollandis rahvusvahelise kaitse saajatega töötavatele spetsialistidele ja vabatahtlikele välja töötatud tõlkerakenduse näol, mille kaudu saab 40 sekundi jooksul võtta ühendust tõlkidega, kes suudavad tõlkida lausa 144 eri keelde (Jakobson, *et al.*, 2019, lk 59). Taoline tehnoloogiline lahendus võib ajakulu probleemi lahendada PPA jaoks, kuid kindlasti tuleks kinni pidada väärteomenetluse ja isikuandmete kaitse põhimõtetest.

Välismaalane on Eesti VMS-u ees võrde kodanikuga, kuid peab mõnna, et menetlemise käigus võivad ilmned mõned erilised nagu eelnevalt ka välja toodi lõputöö autori poolt. Eelkõige on need seotud välismaalase võimaliku välisriigis oleva elukohaga või keeleliste küsimustega. Määratlemata kodakondsusega isikute puhul see üldiselt aga paika ei pea, sest tänu pikalt Eestis elatud ajale on nende puhul suurem tõenäosus, et kõneletakse eesti keelt ja omatakse püsivat elukohta Eestis. Kokkuvõtvalt tuleb ametnikel hoolimata erisustest tagada menetlusalustele isikutele seaduspärane menetlus ning vastavalt ka ettenähtud õigused.

1.4. Välismaalase väärteod ja Eestis viibimisalus

Välismaalaste viibimisalustega seotud küsimustega tegeleb PPA igas prefektuuris piirivalvebüroo piiri- ja migratsioonijärelevalve talitus. Nende tööülesanded on tihedalt seotud just välismaalastega. Uustal toob välja, et migratsioonijärelevalve teostab välismaalaste Eesti riiki saabumise, riigis viibimise ja lahkumise kohustuse täitmise üle järelevalvet ning viib läbi väärteomenetlust piirivalve põhiülesannete täitmisel tuvastatud rikkumistes (Uustal, 2017, lk 2). Põhja prefektuuris kuulub piiri- ja migratsioonijärelevalve talitus piirivalvebüroo koosseisu.

KorS paneb paika, et avalik korra puhul on tagatud õigusnormide järgimine ning õigushüvede ja isikute subjektiivsete õiguste kaitstus (KorS, 2011). VMS § 13 rõhutab, et välismaalase Eestis ajutine viibimine elamine peab vastama avaliku korra ja riigi julgeoleku kaitse vajadusele. Sama seaduse § 65 lg 2 p 6 määrab, et pikaajalise viisa andmisest keeldumise üheks oluliseks aluseks on välismaalase võimalik oht avalikule korrale. VMS § 70 lg 1 kaudu selgub, et välismaalase viibimisaja pikendamisest keeldutakse kui tal esineb viisa andmisest keeldumise aluseks olev asjaolu ja § 78 lg 2 p 6 alusel saab pikaajaline viisa tühistada ja tunnistada kehtetuks kui välismaalane on ohuks avalikule korrale. (VMS, 2009). Väärtegu on oma olemuselt kergem rikkumine kui kuritegu. Autor leiab, et välismaalased ei pruugi alati väärtegu toime pannes olla kursis, et hoolimata väärteo olemusest, saab selle eest ta seaduse alusel riigist välja saata ning paraku otsustatakse riskida.

Samuti peavad välismaalase elamisloa üldtingimused (Eestisse elama asumise eesmärgi põhjendatus, reaalne elukoht Eestis, legaalne sissetulek, kindlustuskaitse) olema kogu elamisloa kehtivuse aja täidetud ning isegi kasvõi ühe tingimuse mitte järgimine võib tuua kaasa aluse elamisloa tühistamiseks (Tööinspektsioon, 2020). Välismaalast kohustatakse järgima Eestis kehtivat korda, kuid erinevalt kohalikust kodanikust, on välismaalasel oht kaotada riigis viibimise alus tänu oma rikkumistele.

Eestis kasvab viisa alusel lühiajaliselt tööle tulnud välismaalaste seas ühiskondlike normide ning formaalõigusnormide rikkumiste arv. See viib üldjuhul tööle tulnud välismaalase väljasaatmiseni Eestist ja sissesõidukeeluni. Näiteks võib taoline olukord alguse saada sõiduki joobeseisundis

juhtimisest. (Pihlak ja Lensment, 2019 ref Jakobson, 2019, lk 55) “Siinkohal pole vahet, kas tegemist on joobeseisundis juhtimisega või alkoholi piirmäära ületamisega,” on märkinud piiri- ja migratsioonijärelevalve talituse vanemspetsialist Margus Parve DELFI.EE vahendusel (Pihlak, 2019). Lubatud piirmäära ületamine tähendab LS § 224 lg 1 ja lg 2-st tulenevalt, et ühes grammis veres on alkoholisisaldus 0,20-0,74 milligrammi (LS, 2010). Taolise rikkumise puhul alustatakse väärteomenetlust. Kohalikku karistatakse sama teo eest rahatrahviga, arestiga või sõiduki juhtimisõiguse äravõtmisega (LS, 2010, § 224 lg 1 ja lg 2), kuid välismaalane riskib sama väärteo puhul Eestis väljasaatmisega.

Väljasõidukohustuse ja sissesõidukeelu seaduse (edaspidi VSS) § 7 lg 2 näeb ette, et vahetult seadusest tulenevalt on väljasõiduks kohustatud välismaalane, kelle viibimisalus lõpeb, seda ei pikendata ja välismaalasel ei ole muud viibimisalust. VSS § 7 määrab, et Eestis viibimisalusega viibivale välismaalasele tehakse ettekirjutus Eestist lahkumiseks. (VSS, 1998) Väljasaatmise eesmärgiks on lõpetada sundkorras välismaalase seadusevastane viibimine Eesti riigis (Kazmin, 2011, lk 19). Vandeadvokaat Siret Saks on Äripäeva vahendusel öelnud: „*Sageli võivad ka väga ebaolulistena näivad täitmata kohustused riigi ees saada viibimisaluse väljastamisest keeldumise ajendiks,*“ lisades juurde „*Sellest tulenevalt on oluline olla välismaalaseks Eestis erakordselt tähelepanelik, sest kui mõni trahv rikkumise eest on jäänud maksmata, võib isiku suhtes kohaldada piiranguid, mille tulemusel võib riik keelduda isikule viibimisaluse väljastamisest.*“ (Saks, 2019) Euroopa Liidu kodaniku seadus (edaspidi ELKS) määrab, et EL kodaniku viibimisõigust Eestis võib piirata, juhul kui on alust arvata, et ta ohustab avalikku korda või riigi julgeolekut (ELKS, 2006, § 8 lg 1). Eesti kodanikud ohtu riigist lahkumiseks tundma ei pea, sest kohalikku ei saa väärtegude eest välja saata Eestist. Põhiseaduse (edaspidi PS) § 36 kohaselt ei tohi ühtki Eesti kodanikku Eestist välja saata (PS, 1992). Taas selgub, et välismaalasel on seega suurem rõhk väärtegudest igal võimalikul moel hoiduda kui ta Eestisse jääda planeerib.

1.5. Statistiline ülevaade

Autor vaatleb välismaalaste poolt enim toime pandud väärtegude statistilisi andmeid. Käesolev alapeatükk sisaldab mitte Eesti kodakondsusega isikute poolt toime pandud väärtegude statistikat Eestis ajavahemikus 01.01.2015-31.12.2019 aasta lõikes. Mitte Eesti kodanike hulka on arvestatud

teise riigi kodakondsusega ja määratlemata kodakondsusega isikuid. Autor on pidanud oluliseks selgitada välja, millised on välismaalaste poolt enim toime pandud väärteod. Nii saab teha järeldusi, milliseid neist menetletakse kõige sagedamini PPA-s. Olles läbi uuringu kindlaks teinud ka menetluslikud kitsaskohad, saab teha menetluse tõhustamiseks ettepanekud, pidades suuresti silmas enam levinuid väärtegeid.

PPA uurimistöõde kooskõlastamise komisjon on eelnevalt andmete kogumiseks autorile vastava loa andnud. Andmed on saadud PPA analüüsibüroosse esitatud teabepäringu kaudu. Autor soovis algselt välja tuua välismaalaste poolt toime pandud väärtegeid juurde ka nende viibimisaluse, et võimalusel eristada määratlemata kodakondsusega isikud ülejäänud välismaalastest. Määratlemata kodakondsusega isikud on suurema tõenäosusega Eestis rohkem kohanenud ja tunnevad paremini õigusruumi kui ülejäänud valimisse jäänud mõne teise välisriigi kodakondsusega välismaalased. Lisaks valdavad nad eeldatavasti kas või minimaalsel tasemel eesti keelt. Teabepäringu käigus selgus, et tänaste võimalustega ei saa PPA oma andmebaaside põhjal siduda väärteo toime pannud isikuid nende viibimisalusega. Taoline eristamine oleks autori seisukohalt andnud spetsiifilisemad andmed väärtegeid toimepanemiste kohta, võttes ühtlasi arvesse välismaalase Eestis oldud aja ja põhjuse. Selle najalt oleks saanud teha üksikasjalikumaid järeldusi ning välja selgitada statistiline seos välismaalaste väärtegedel ja nende viibimisalusel. Mistõttu pöörab autor siinkohal tähelepanu asjaolule, et valimis on välismaalaste all esindatud ühtselt kõik Eesti mittekodanikud olenemata nende viibimisalusest.

Tabelites (vt tabel 4-8, lisad lk 57-61) on vasakus tulbas märgitud Eestis registreeritud välismaalaste väärtegeid hulk, mille eest on määratud karistus. Väärtegeid eest saab olla karistuseks rahatrahv, mõjutustrahv, arest, erioiguse äravõtmine või määratud liitkaristus, milleks on näiteks rahatrahv ja erioiguse äravõtmine. Paremas tulbas on välja toodud 6.01.2020 seisuga menetluses ning muu lahendusega (sh kohtuotsusega) lõpetatud väärteomenetlused. Muuks lahenduseks on loetud väärteo lõpetamine ebaotstarbekuse põhjusel, süü puudumine, osalemine sotsiaalprogrammis. Lisaks on muu lahenduse alla loetud ka kohtuotsusega lõppenud menetlused.

Kuna kõik esitatud andmed on 06.01.2020 seisuga, siis PPA analüüsibüroo kohaselt peab arvestama, et 2019. aastal registreeritud väärtegeid puhul võisid mitmed neist olla veel aasta

alguses menetluses ehk siis lahenduseta. Autor on lõputöös statistilisi andmeid analüüsidest vastavat märkust silmas pidanud.

Tabelitest (vt tabel 4-8, lk 57-61) 01.01.2015-31-12.2019 ajavahemikus registreeritud välismaalaste poolt toime pandud karistuseni jõudnud väärtegude üldarvu analüüsidest selgus, et enim pannakse toime liiklusalaseid väärteguisid, mis tulenevad liiklusseadusest (edaspidi LS). Järgneval kohal on KarS-st ning narkootiliste ja psühhotroopsete ainete ning nende lähteainete seadusest (edaspidi NPALS) tulenevad väärteod. Omades ise patrullametniku kogemust teab autor, et turvalisust tagades on igapäevaselt väga tähtsal kohal liiklusjärelvalve. Kindlasti mõjutab PPA tihe töö liiklusrikkujate tabamiseks ka esitatud statistikat, kuid kuna antud rikkumiste arv on teistest märkimisväärselt kõrgem, siis tõdeb autor, et isegi kui PPA fookuseeritud ja eesmärgipärast liiklusjärelvalvet mitte arvesse võtta, siis oleks LS rikkumised ilmselt sellegipoolest kõrgeimal kohal.

Autor märgib, et nagu statistikast selgub, siis kokkupuude narkootiliste ainetelega on küllatki levinud välismaalaste seas. Selleks võib olla mitmeid põhjusi. Oma töökogemuse põhjal saab autor välja tuua Eesti lähiriikide turistid, kes tihti saavad Eestisse meelelahutusliku sihiga ning selle käigus tarvitatakse ka narkootilisi aineid. Pole haruldased juhused kui pannakse toime teine väärtegu, kuid mille käigus avastab ametnik isikul narkojoobe tunnused või väikeses koguses narkootilisi aineid hoopis. Välismaalane võib algselt panna toime avaliku korra rikkumise, mille tõttu ta politsei huviorbiiti satub ning seejärel tuvastatakse narkootikumide kasutamine või omamine. Sellest võib olla tingitud ka NPALS-st tulenev suur väärtegude hulk.

Autor leiab, et mõnel statistikast kajastatud väärteol võib olla seos alkoholi liigtarbimisega või narkootikumidest tuleneva mõjuga. Joobeseisundis halveneb isiku otsustusvõime ja paraku ei suudeta enam niivõrd selgelt oma tegevust läbi mõelda ja sellele ratsionaalset hinnangut anda. KarS § 262-st tulenevalt on avaliku korra rikkumine väärtegu (KarS, 2001). Patrullis tööl olles on autor täheldanud, et joobeseisundiga kaasneb väärtegujust avaliku korra rikkumisi. Tihti toimepandava väärteona toob autor veel esile KarS-st § 218 lg 1 järgi kvalifitseeritava varavastase süüteo väheväärtusliku asja ja varalise õiguse vastu. KarS-st § 218 lg 4 alusel loetakse väheväärtuslikuks asjaks või väheoluliseks varaliseks õiguseks asja või õigust, mille rahaline

väärtus ei ületa kahtekümmend miinimumpäevamäära või mille kahjustamisel Karistusseadustiku §-des 203, 204 ja 206 sätestatud juhtudel ei põhjustatud olulist kahju. Miinimumpäevamäära suurus on KarS § 44 lg 2 kohaselt 10 eurot. (KarS, 2001) Järelikult kvalifitseeritakse nn pisivargused KarS § 218 järgi. Võttes arvesse oma töökogemuse patrullis, leiab autor, et KarS-st tulenevate rikkumiste kõrge arv võib tuleneda kahe eelnevalt nimetatud väärtegade toimepanemise hulgast. Patrulli vaates on need sagedasti menetletavad väärted.

Vähim esines lõhkematerjaliseadusest, rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seadusest, raudteeseadusest ja kaubategevuse seadusest tulenevaid välismaalaste poolt toime pandud väärtegusi. Statistilisi andmeid on omakorda kindlasti mõjutanud muutused seadusandluses. Näiteks on näha, et pärast 2015. aastat kaovad teeseadusest tulenevad väärted, sest alates sellest ajast muutus Eestis teeseadus kehtetuks.

Lõputöö teoreetilise osas selgus läbi PPA statistika, et kui mitte arvestada Eestis juba elavaid välismaalase passiga isikuid, siis perioodil 01.01.2015-31.12.2019 on levinuim põhjus välismaalaste Eestisse saabumiseks tööränne ja pereränne. Välismaalaste arvu suurenemisele on suuresti kaasa aidanud lühiajaliselt tööle saabuvad välismaalased. Kuna erinevad rahvused loovad heterogeense ühiskonna, siis on oluline välismaalaste kohanemine selles, et mitte liigselt koormata formaalset sotsiaalset kontrolli. Välismaalase kohanemine vähendab tema hälbivat käitumist. Kohanemist võib aga takistada eestlaste tõrjuv hoiak, kohaliku seaduse ebapiisav tundmine ning vaid oma rahvusgrupiga lävimine. Nimetatud põhjused võivad avaldada mõju välismaalase seaduskuulekusele ja kaasa tuua väärtegade toimepanemise.

Välismaalaste väärtekorras menetlemisel on põhilisteks erisusteks tema elukoha puudumine Eestis, tõlketeenuse vajadus ja isiku tuvastamisega seotud küsimused seoses puuduliku informatsiooniga politsei poolt kasutatavates andmebaasides. Erinevalt Eesti kodanikust on välismaalasel toime pandud väärteo tagajärjel oht, et ta saadetakse Eesti riigist välja. Seda juhul kui välismaalasel tühistatakse Eestis viibimisalus. Sellest hoolimata pannakse Eestis välismaalaste poolt toime väärtegusi ja perioodil 01.01.2015-31.12.2019 olid levinuimad neist LS-st, KarS-st ning NPALS-st tulenevad rikkumised.

2. VÄLISMAALASTE VÄÄRTEGUDE MENETLEMISE KITSASKOHAD JA VÕIMALIKUD LAHENDUSED

2.1. Uurimismeetod

Lõputöö autor valis uurimismeetodiks kvalitatiivse uuringu. Kvalitatiivses uurimuses püütakse uurida objekti võimalikult tervikuna (Hirsjärvi, et al., 2005, lk 152). Kvalitatiivse uuringu konkreetse määratluse leidmine on raske ja kirjanduses võib see varieeruda. Üldiselt moodustavad kvalitatiivsed uuringud kokku erinevate uuringutüüpide kogu. (Laherand, 2008, lk 15) Uurimisinstrumendiks valiti intervjuu. Autori eesmärgiks oli välja tuua välismaalaste väärtegade menetlemise hetkeolukord Eestis, esitada võimalikud põhjused välismaalaste väärtegade toimepanemisele kaldumiseks, kirjeldada erisusi välismaalaste väärtegade menetlemisel, välja selgitada nende poolt enim toime pandud väärtegade menetlemise võimalikud kitsaskohad ja ühtlasi pakkuda võimalikud lahendused neile. Autor analüüsis intervjuusid ja võrdles intervjuueeritavate arvamusi, mille järel esitati saadud tulemused.

Oma uurimismeetodi valimisel peaks uuringu läbiviija arvestama ka selle võimalike puudustega. Kvalitatiivse uuringu puhul arvustatakse sageli selle usaldusväarsust või vastukäivusi intervjuude transkribeerimisel ja nende hilisemal tõlgendamisel (Silverman, 2000, p. 10-11 ref Laherand, 2008, lk 48). Transkribeerimisega antakse salvestatud intervjuule kirjalik vorm (Laherand, 2008, lk 279). Transkribeerimiste tõlgendamisel on autor lähtunud objektiivsuse põhimõttest, et uuringu tulemustes säiliks valiidsus ja usaldusväarsus. Laherand märgib, et kvalitatiivses uuringus on oluline, et selle läbiviija oma tähelepanu ühtlaselt jaotaks. Uurijat võivad kallutada tema ootused või soovid. See aga tekitab ohu, et nähtust hakatakse tajuma hoopis moonutatult. (Flick, 2006, p. 99 ref Laherand, 2008, lk 54)

Kvalitatiivse uuringu kavandamise vajadus ilmneb uurimisprotsessis korduvalt (Hirsjärvi & Hurme, 1991, p. 39 ref Laherand, 2008, lk 181). Laherand toob välja ankeetintervjuu ja avatud intervjuu vahelvormina poolstruktureeritud intervjuu (Laherand, 2008, lk 181), mida rakendati käesolevas lõputöös. Intervjuude kaudu kogutakse ja talletatakse informatsiooni intervjuueeritavate

kaudu neile esitatavate küsimustega. Kavandamisele tuleb autoril mõelda enne intervjuude läbiviimist kui ka nende toimumise perioodil. Enne poolstruktureeritud intervjuude läbiviimist koostas autor intervjuueeritavatele kirjalikult põhiküsimused ning intervjuude käigus esitas autor vastavalt intervjuueeritavate tööpetsiifikale ja kogemusele lisaküsimusi.

Intervjuu suur eelis teiste andmekogumismeetodite ees on selle paindlikkus ja võimalus teabe saamist vastavalt olukorrale ja vastajale reguleerida (Hirsjärvi, et al., 2005, lk 192). Intervjuu küsimused jäeti taotluslikult autori poolt avatuks, et anda vastajale võimalus vastust põhjendada ning oma arvamust avaldada. Intervjuud viidi läbi vahetul kohtumistel või Skype keskkonnas ja nii oli autoril võimalus küsimustele vastava inimesega kontakt luua ning vajadusel paluda põhjendada oma seisukohta. Selletõttu usub autor, et käesoleva lõputöö puhul on intervjuu tõhusam lahendus kui teised uurimismeetodid.

Intervjuu hoolikas kavandamine ning intervjuu läbiviimise õppimine võtab aega (Hirsjärvi, et al., 2005, lk 193). Seda võib lugeda intervjuude läbiviimise puuduseks. Kogu uurimisprotsess on võrdlemisi ajamahukas. Laherand (Gillham, 2004, p. 9 ref Laherand, 2008, lk 178) toob välja väite, et saajale ühetunnisele intervjuule võib kuluda 5000 töötundi ja ühetunnise intervjuu kvaliteetne transkribeerimine ligikaudu kümme tundi. Seega uuringu õnnestumiseks peab selle läbiviija olema valmis panustama aega, et jõuda kvaliteetse ja arvestatava uuringutulemuseni.

Kvalitatiivses uurimuses ei püüta tulemusi üldistada, vaid peetakse silmas Aristotelese mõtet, et üksikus kordub üldine. Uurides tarvilikul määral üksikjuhtumit, võime välja tuua nähtuse tähtsad jooned ehk siis selle, mis sageli esineb ka juhul, kui uurime nähtust üldisemal tasemel. (Hirsjärvi, et al., 2005, lk 169) Autor usub, et iga intervjuueeritav lisas omaltpoolt väärtuslikku teavet kogu uurimustulemusele.

2.2. Valim

Valimi moodustasid Põhja prefektuuri ametnikud, kes puutuvad oma töö käigus kokku välismaalastest kodanikega ning nende poolt toime pandud väärtegude menetlemisega. Uurimustöö käigus intervjueriti Põhja prefektuuri Kesklinna politseijaoskonna (edaspidi PJ) ühte

välijuhti ja ühte vanemvärteomenetlejat, Lääne-Harju PJ ühte välijuhti ja ühte värteomenetlejat ning Ida-Harju PJ ühte välijuhti ja ühte üldsüütegude menetlusgrupi vanemuurijat, ühte Põhja prefektuuri piirivalvebüroo migratsioonijärevalvetalituse menetlusgrupi juhti ning ühte migratsioonijärevalve vaneminspektorit, Tallinna kordoni välijuhti ning Tallinna Kesklinna PJ patrulltalituse juhti. 24-st esitatud kutsest osaleda intervjuus, ei leidnud 12 ametnikku kogu uurimisprotsessi käigus selleks võimalust. Kokku intervjueris autor 10 PPA ametnikku, kes on laialdase kogemusega ja puutuvad oma igapäevatöös kokku erinevate välismaalastega seotud küsimustega.

Enne intervjuude läbi viimist oli kõigil intervjueeritavatel võimalik küsimustega varem tutvuda. Küsimused edastati igale intervjueeritavale eelnevalt kirjalikult e-posti kaudu. Vajadusel said intervjueeritavad esitada lisaküsimusi intervjuu kohta ning autor selgitas, mida täpsemalt intervjuus esitatud küsimuste all mõeldud oli. Autor jättis intervjueeritavatele mõistliku aja intervjuuks valmistumisel. Selleks oli igal intervjueeritaval aega vähemalt 3 päeva, kuid üldiselt kauemgi.

Valimi kirjeldusest nähtub, et intervjueeritavate tööülesanded lahknevad osaliselt. Enne uuringu läbiviimist leidis autor, et oma kogemusest lähtuvalt võivad intervjuudes osalevad ametnikud seega edastada hulgaliselt erilaadset informatsiooni. Sageli eelistatakse uurimismeetodina intervjuud just põhjusel, et intervjueeritavad võivad anda palju erinevaid vastuseid (Hirsjärvi, et al., 2005, lk 192). Autor usub, et intervjuude kaudu sai võimalikuks erisuguste vastuste talletamine ning analüüsimine tulemsute esitamiseks. Oma kogemusele ja tööalastele ülesannetele ning eesmärkidele tuginedes, suutsid intervjueeritavad anda asjakohast, usaldusväärset ja paikapidavat teavet, mis seotud antud uurimisprobleemi valdkonnaga.

2.3. Uuringu läbiviimine

Intervjuud viidi läbi 2020. aasta märtsis ja aprillis. Lõputöö uurimisjärku, mil viidi läbi kõik intervjuud mõjutas Eesti riigis kehtinud eriolukord. Autor eelistas intervjueeritavatega vahetut kohtumist, kuid eriolukorra tõttu oli see täiel määral teostamatu. Sellest tulenevalt viidi suurem osa intervjuusid läbi Skype keskkonnas videosilla vahendusel ning ühel juhul elektrooniliselt, kuna

intervjueeritaval polnud võimalik autoriga kohtuda. Autor kohtus vahetult nelja intervjueeritavaga, Skype keskkonnas viidi läbi viis intervjuud ja üks intervjueeritav vastas autori küsimustele elektrooniliselt. Autor kasutas audiosalvestamise vahendit intervjuude jooksul. Salvestamiseks küsis autor iga intervjueeritava käest eraldi nõusoleku selleks. Seejärel intervjuud transkribeeriti. Audiosalvestised ning transkribeeritud intervjueeritavate vastused on lõputöö autori valduses.

Intervjuu alguses selgitas autor lõputöö teemat ja eesmärki igale intervjueeritavale. Autor teavitas, et intervjueeritavate poolt antud vastuseid kasutatakse lõputöös, et teha kindlaks kitsaskohad välismaalaste poolt toime pandud väärtegude menetlemisel ning teha ettepanekud menetluse tõhustamiseks. Pärast sissejuhatust andis autor igale intervjueeritavale teada, mis hetkest algas tegelik intervjuu ja alustati salvestamisega. Intervjuude läbiviimisel viibisid vastastikku (v.a ühe elektroonilise intervjuu puhul) vaid intervjueeritav ja intervjueerija. Iga intervjuu viidi läbi autori poolt isiklikult. Kolmandaid isikuid ei kaasatud intervjuudele.

Intervjueeritavad on tähistatud käesoleva töö lisa 3 all lk 63. Uuringu tulemuste esitamisel polnud iga intervjueeritava vastust täies mahus kasutada võimalik nende mahukuse tõttu, seega tõi autor välja intervjueeritavate mõtteid tsitaatide kaudu. Intervjueeritavate tsitaatide kasutamisel koos nende nimega on selleks eelnevalt intervjueeritava käest luba saadud. Ametnikud, kes ei soovinud, et nende vastuseid nimeliselt tsiteeritakse, on tsiteeritud ilma konkreetset nime juurde lisamata. Intervjuude kestus oli keskmiselt 20 minutit.

2.4. Küsimuste ja vastuste analüüs

1. Kus ja kellena Te töötate?

Esimese küsimusega näitas autor, millise ametikoha peal intervjueeritavad uuringu läbi viimisel töötasid. Kõik vastajad töötasid PPA-s Põhja prefektuuris. Vastuste kaudu selgus, et oldi tööol patrullide või kordoni välijuhina, väärteomenetleja või vanemväärteomenetlejana, migratsioonijärelevalve ametnikuna või patrullitalituse juhina. Lisaks uuris autor intervjuule eelnevalt iga intervjueeritava staaži kohta PPA-s ning tulemustest saab teha järelduse, et kõik vastajad omavad pikka töökogemust politsei organisatsioonis.

2. Millised muutused sisejulgeoleku seisukohast võib endaga kaasa tuua välismaalaste võimetus kohaneda Eestis?

Teise küsimusega täpsustas autor intervjueritavate käest, milliseid muutusi võiks endaga kaasa tuua välismaalaste võimetus kohaneda Eesti riigis. Sellega soovis autor teada saada, kas võimetus kohaneda võib mõjutada nende seaduskuulekat käitumist ning muuhulgas kaasa tuua näiteks välismaalaste suurenenud väärtegade toimepanemise. Autor arvab, et kui mitte otseselt, siis kindlasti kaudselt mõjutaks selline käitumine Eesti sisejulgeolekut, sest üks sisejulgeoleku tugevdamist soodustavatest teguritest on kogukonnas tagatud turvalisus.

Üheksa vastajat leidsid, et välismaalaste võimetus kohaneda võib tuua endaga kaasa erinevaid muutusi sisejulgeoleku seisukohalt. Autor nimetab neist mõned järgnevalt.

Seitse intervjueritavat tõid välja, et välismaalased võivad erinevatel põhjustel mitte hakkama saada siin ning sellest tulenevalt hakata toime panema süütegusid. M. Allak selgitas: „*Kui vaadata nii-öelda kitsamalt pilti, siis see, et nad ei leia endale tööd, ei saa siin elukohta ja sellest tulenevalt hakkavad tekkima väiksemad probleemid nagu näiteks pisivargused. Inimene peab ju kusagilt söögi saama. Siis kas need tulevad poest vargustega või ka nii-öelda sõiduautodest, et siis midagi müüa maha, et saada raha.*“ Seitse intervjueritavat tõidki otseselt välja, et võib kasvada varguste hulk.

Üks intervjueritavatest leidis, et kõik sõltub sellest, kuidas välismaalane üldse vastu võtab siinse kultuuri ja kõik need nõudmised, mis temalt oodatakse. Ta rääkis, et kui välismaalane tuleb Eestis toime keeleõppega ning omab töö- ja elukohta, siis ta kohaneb. Kolm intervjueritavat aga mainisid, et just kultuuri erinevused võivad põhjustada Eestis välismaalaste süütegude toimepanemist. E. Klaasmägi ütles selle kohta järgnevalt: „*Kultuuri eripärad võib olla – mis on teistes riikides normaalne ja tavaline, siis meil on see võib-olla nagu karistatav seaduse mõistes,*“ mis langeb kokku käesoleva lõputöö teooria osas esitatud U. Krügeri mõttega, et kohati puudub välismaalasel teadmine teo keelatuses. A. Veetlev tõi ka konkreetse näite kultuuri erinevuste kohta: „*...näiteks hästi palju on joores juhte. Ütleme välisriikidest, eelkõige Ukrainast. Ja nende*

suhtumine politseisse on ka sihuke natukene üleolev. Eks see võib olla nende riikides on normaalne aga meil see ei ole aktsepteeritav.“

Neli intervjuueeritavat mainisid, et välismaalane võib hoopis ise ohvriks jääda Eestis. Üks vastanud ametnikest tõi näiteks, et välismaalased, kes töötavad ebaseaduslikult võidakse teatud puhkudel tööandja poolt töö eest tasustamata jätta. Vastuste kohaselt leitakse, et välismaalasi võidakse tahta ära kasutada, mis omakorda kallutab neid hakkama saamiseks süütegude, sh väärtegade toimepanemisele.

Kolme intervjuueeritava arvates võib mõjutada sisejulgeolekut välismaalaste kogukondade suurem laienemine. H. Haiba tõi välja, et kui ühest kohast või sihtriigist tuleb Eestisse elama piisavalt suur kontingent inimesi, siis võivad nad moodustada gruppe ja suuremaid avaliku korra rikkumisi toime panna. T. Kirss tõi samuti, et Eestisse saabuvad lävivad tihtilugu just oma gruppides ja patrulli tööd jälgides on märgata, et nendes tekkinud kogukondades esineb omavahelisi konflikte, mis tekitab tööd juurde PPA-le või minnakse antud gruppidega kergekäelisemalt süütegusid toime panema.

Üks intervjuueeritav leidis, et otseselt välismaalaste võimetus kohaneda sisejulgeolekut ei mõjuta.

Autor on seisukohal, et kui välismaalane ei suuda Eesti riigis kohaneda ega hakkama saada, siis kasvab võimalus, et mingil hetkel võib see sama isik leida end seadusevastaselt teelt. Autor usub, et kohanematus tooks endaga kaasa nii väärtegade kui ka kuritegude määra kasvu Eestis.

3. Milline on Teie hinnang, kuidas muutub väärtegade toimepanemise tase Eesti riigis välismaalaste saabumisega siia?

Kolmanda küsimusega soovis autor välja selgitada iga intervjuueeritava hinnangu, kuidas välismaalaste saabumine Eesti riiki võiks väärtegade toimepanemise taset muuta.

Kolm intervjuueeritavat leidsid, et välismaalaste saabumine Eestisse toob vahetult endaga kaasa väärtegade suurenenud toimepanemise määra. E. Klaasmägi selgitas järgnevalt: „*Paraku võib*

viimased aastad jälgida seda tendentsi, et kui meil on hakanud palju tulema Ukraina, Gruusia, Moldova inimesi siia tööle, siis on märkimisväärset tänavatel nende poolt rikkumised, siis kas liiklusseadusosalased joobes juhtimised, vargused.“

Viis intervjuueeritavat leidsid, et muutused toimuvad pigem proportsionaalselt. Mida rohkem välismaalasi, seda rohkem pannakse ka toime väärtegeid nende poolt. Leiti, et see on lihtsalt suurema rahvahulga omamoodi loomulik tulemus.

Üks intervjuueeritav ei olnud täheldanud, et väärtegeid arv oleks suurenenud ning üks intervjuueeritav andis teada, et oma töös ei ole ta nii palju kokku puutunud välismaalastega, et saaks öelda, et välismaalase moodustaksid suure protsendi väärtegeid arvust. Samas tõi sama intervjuueeritav välja, et kui võtta arvesse määratlemata kodakondsusega isikuid, kes elamisloa alusel Eestis elavad, siis neid on tema sõnul märkimisväärne hulk, kes panevad väärtegeid toime.

Autor nõustub seisukohaga, et üldiselt toob suurem hulk inimesi endaga kaasa kõrgema arvu rikkumisi. Siiski leiab autor, et Eestis ei ole väärtegeid hulk hüppeliselt kasvanud tänu suurenenud välismaalaste osakaalule. Seda väidet toetab ka lõputöös esitatud statistika.

4. Kuidas Teie ametikoht/ametiülesanded on seotud välismaalaste väärtegeid menetlemisega?

Neljanda küsimusega soovis autor näidata, kuidas täpsemalt on intervjuueeritavad oma ametikoha tõttu välismaalaste poolt toime pandud väärtegeid menetlemisega seotud. Tulenevalt sellest, millised on ametniku konkreetsed tööülesanded, võivad ka intervjuueeritava vaated/arvamused autori uuringu raames esitatud küsimustele erineda. Tänu oma ametikohale võidakse omada antud väärtegeid mõnest küljest väga laia silma ringi, kuid teisest küljest jällegi kokkupuuted puuduvad. Ühtlasi oligi autori eesmärgiks panna valimisse Põhja prefektuuri ametnikud, kes on välismaalaste väärtegeid menetlemisega erineva nurga alt seotud, et saada kokku üldine tulemus.

Kaks piiri -ja migratsioonijärelevalve ametnikku tõid välja, et nende tööülesanded seoses välismaalaste poolt toime pandud väärtegeidga on põhiliselt seotud välismaalase seadusliku aluseta Eestis viibimise või Eestis ilma seadusliku aluseta viibiva välismaalase töötamisega Eestis.

Sellistel juhtudel saab välismaalase suhtes väärteomenetlust kohaldada. Üks intervjueeritavatest toob siinkohal esile, et nende õiguserikkumiste rohkuse tõttu piirduakse tavaliselt välismaalaste suhtes haldusmenetluslike toimingutega – alustatakse illegaalimenetlust ning koostatakse lahkumisettekirjutuse Eestist lahkumiseks. Lisaks selgub vastustest, et väärteomenetlusliku toiminguna võidakse välismaalane tunnistajana üle kuulata, kui ta on töötanud seadusliku aluseta ning omab piisavalt infot tööandja poolse õiguserikkumise tõendamiseks.

Kolme patrullitalituse välijuhtide vastused ühtisid suuremal määral välismaalaste väärtegude menetlemisega seoses. M. Allak võttis vastuse kokku järgnevalt: „*Välijuhina üldjuhul korraldan siis patrulli ja näiteks koda -ja migratsiooni vahelist suhtlust. Patrulli juhendan mingite tabamuste osas ja noh, teinekord tuleb endal ka ette, et käid väljakutsel ja pead seal väärteomenetlust nende suhtes n-ö ise rakendama.*“ Keslinna PJ patrullitalituse juhi ülesannete hulka kuulub patrullitalituse juhtimine, kus igapäevaselt puututakse kokku väärtegude menetlemisega ning nende hulgas esineb ka välismaalaste poolt toime pandud tegusid. „*Toetan enda poole pealt, kui on mingisugune abi vajadus menetluse poole pealt. Viia kokku, seal võib olla teadmiste poole pealt prefektuuris mingite spetsialistidega, mingeid praktikaid edasi anda jne,*“ selgitab T. Kirss.

Tallinna kordoni välijuht E. Klaasmägi tõi välja, et kuna tema amet jääb piirivalvebüroo alla, siis nende põhiülesandeks on kontrollida, kes Eestisse tulevad, kes viibivad ja kes ära lähevad. Tema sõnul tegeletakse igapäevaselt ühel või teisel määral väärteomenetlusega, sealhulgas viiakse väärteomenetlusi ise läbi.

Väärteomenetleja ja vanemväärteomenetleja tööülesanded moodustab nende pädevusse kuuluvate väärtegude menetlemine. Lääne-Harju väärteomenetleja H. Haiba toob välja, et väärtegude jagamine menetlejate vahel käib võrdsetel alustel ning seega on tööalane kokkupuude välismaalastega tema jaoks juhuslik ja ebaregulaarne. Keslinna PJ vanemväärteomenetleja K. Proos vastas, et oma töö käigus puutub ta välismaalastega üpris sagedalt kokku. Näitena toob ta avaliku korda puudutavad väärteod või narkootiliste ainete seotud väärteod. Ida-Harju PJ-s töötav K. Vares aga märgib, et vanemväärteomenetlejana puutus ta välismaalastega kokku väga väheselt, sest vanemväärteomenetlejani jõuavad materjalid, kus patrullpolitseinikud on juba väärteoprotokolli koostanud. Tema sõnul kohtusse välismaalased üldjuhul ei pöördu.

Autor leiab, et intervjuus osalenud vääriteomenetleja/vanemvääriteomenetlejate puhul tulenevad ilmselt välismaalaste vääritegudega kokkupuutumise hulga erinevused territooriumist, kus ametnik töötab. Kesklinna PJ-a hallata on muuhulgas Tallinna vanalinn, mida külastab kõige enam välisturiste ning lisaks toovad kruisilaevad suviti kohale suurel hulgal reisijaid, kes oma lühikese Eestis viibimise jooksul kesklinnast kaugemale ei jõua. „*Välismaalasi käib palju,*“ märkis T. Kirss „*Tallinna kesklinn on üks turismi hästi suur külastatavuse koht,*“ selgitas ta. Seega järeltab autor, et Kesklinna PJ-s töötades suurema vaatamisväärsuste hulga tõttu ka sagedasem kokkupuude välismaalastest turistidega ja nende poolt toime pandud vääritegudega.

5. Millist liiki välismaalaste poolt toime pandud vääritegudega puutute enim tööalaselt kokku?

Viienda küsimuse kaudu selgitas autor välja, milliste välismaalaste poolt toime pandud vääritegudega puutusid intervjuueeritavad oma töö käigus enim kokku. Vastuste põhjal saab näha, milliseid vääritegusid esineb enim Põhja prefektuuris.

Kaheksal korral tõid intervjuueeritavad välja oma vastustes, et välismaalaste puhul on üheks levinumaks vääriteoks vargused.

Kuus intervjuueeritavat mainisid, et puutuvad kokku tihti liiklusalaste vääritegudega. Kolm samadest vastanutest toovad siinkohal näiteks joobes seisundis sõiduki juhtimise. Üks välijuhtidest räägib, et kuna mõõdetakse kiirust aktiivselt, siis seda avastatakse ka rohkem võrreldes mingite muude rikkumistega ning sama rikkumise puhul saab ta ühtlasi välja tuua välismaalaste suurema osakaalu.

Kaheksa vastajat tõid välja, et erinevad vääriteod on mingil moel seotud alkoholi liigse tarvitamisega. Üks intervjuueeritavatest ütles selle kohta: „*Nad (välismaalased – autor) on alkoholi tarbinud, sõbrad on nad maha jättnud ja siis nad on eksinud ja siis kas lõhuvad uksi valel aadressil. Nad ei saa aru, kus nad peavad elama. Neil ei ole kaasas aadressi, kus nad peaksid viibima või kuhu neid toimetada, et kus see õige aadress on. See on kindlasti üks probleem.*“ T. Kirss selgitas Eesti naaberriigist hulgaliselt saabuvate soomlaste näitel: „*Pahatihti juba laevalt tulles ollakse nii*

purjus, et raske nagu midagi adekvaatset teha, mis tekitab siis meie õigusruumis kohe probleemeid.“

Viis intervjueeritavat puutuvad sageli töö käigus kokku erinevate avaliku korra rikkumistega ning kolm vastanutest puutuvad kokku asja kahjustamisega ehk erinevate lõhkumistega.

Kolm vastajat puutuvad seoses oma tööülesannetega tihti kokku VMS-e raames toime pandud väärtedega. Kaks migratsioonijärelevalve ametnikku tõid välja välismaalase seadusliku aluseta viibimise kui ka töötamise Eestis. M. Parve aga selgitas, miks tihti keskendutakse füüsilise isiku asemel hoopis juriidilisele: *„Põhimõtte meil ikkagi selles, et välismaalane ise ma töötamist siin registreerida ei saa, seda saab teha ainult Eesti äriühing, juriidiline isik ja kui tema seda ei tee, siis me pigem suuname oma fookuse selle peale, et me menetleme juriidilist isikut.“*

Üks intervjueeritav tõi välismaalaste puhul veel välja solvamised võimuesindaja ja avalikku korda kaitsva muu isiku laimamise ja solvamise. Veel kaks intervjueeritavat aga mainisid solvamist üldiselt. Kahel korral toodi esile narkootiliste ainetega seotud rikkumised ning ühel korral mainiti levinuimate väärtedega hulgast ära riigipiiri seaduse rikkumised.

Autor võttis arvesse käesolevas lõputöös esitatud statistika ning võrdles seda viienda küsimuse kaudu saadud vastustega. Selgus, et intervjueeritavate vastused kattuvad statistiliste andmetega. Enim rikutakse mitte Eesti kodanike poolt LS-st, KarS-u, NPALS-st ja VMS-st.

6. Kuidas on politseis korraldatud menetlusalane koostöö erinevate üksuste vahel välismaalt pärit isikutega seoses?

Lõputöö autor soovis kuuenda küsimusega näidata, kuidas on politseis korraldatud menetlusalane koostöö erinevate üksuste vahel välismaalt pärit isikutega seoses. Selle kaudu sai autor teha järeldusi, kas välismaalaste väärtedega menetlemise üheks kitsaskohaks võib osutuda üksuste puudulik omavaheline koostöö. Ühtlasi sai autor täpsustada intervjueeritavate käest, kuidas nad seda koostööd hindavad oma kogemusest lähtuvalt. Vastuste põhjal tegi autor toimuvast koostööst kokkuvõtte.

Patrulli poolt vaadatuna esineb palju koostööd piiri- ja migratsioonijärelevalve ametnikega. Kui väärteo toimepanija näol on tegemist välismaalasega, siis võetakse vajadusel ühendust piiri- ja migratsioonijärelevalve ametnikuga. Nende kaudu saadakse teavet, kas juhtum jääb patrulli menetlusse või tegeleb piiri- ja migratsioonijärelevalve pool ise edasi. Tavaliselt puudutab küsimus isiku väljasaatmist. Üks intervjuueeritavatest selgitab, et esmatoiminguid teeb patrullpolitseinik. Välismaalastele vormistatakse materjalid ja peale seda tegelevad nendega vajadusel juba piiri- ja migratsioonijärelevalve talituse ametnikud. Patrullile on tihti abiks kordon, kes aitab dokumentide kontrollimisega või isiku tuvastamisega.

Kordoni poole pealt toob E. Klaasmägi välja, et üldjuhul alustatakse menetlus ja viiakse lõpule nende endi poolt, kuid toob välja põhilise koostöö üksusena välismaalastega seoses samuti piiri- ja migratsioonijärelevalve talituse. Veel mainib ta päringuid välisriikidesse ning tõlkide kasutamist. Päringute puhul tõdeb ta, et vastused võivad olenevalt riigist tulla väga kiiresti või hoopis kaua või üldse tulemata jääda

Väärteomenetlejad (vanemväärteomenetleja, väärteomenetleja ning endine vanemväärteomenetleja – praegune vanemuurija) vastavad samuti, et üldjuhul võetakse ühendust piiri- ja migratsioonijärelevalve gruppiga. Ühe väärteomenetleja kohaselt antakse aeg-ajalt väärteomenetlejatele pärast väärteo tõttu kinni peetud välismaalase menetlemist teada, et välismaalane saadetakse välja Eestist. Paljudel juhtudel aga pöördub menetleja ise piiri- ja migratsioonijärelevalve poole, et teavitada välismaalasest, kes on väärteo toime pannud. Ühtlasi soovitakse edasisi juhisteis sama välismaalase osas. Väärteomenetleja kohaselt esineb aga olukordi, mil ei osutata välismaalasest menetlusaluse isikule koheselt tähelepanu ja seega antud ametnik hindab koostööd vaid osaliselt toimivaks.

Piiri- ja migratsioonijärelevalve talituse ametnikud toovad välja, et koostööd tehakse nii Tallinna kordoniga, piiripunktiga kui ka erinevate Tallinna jaoskondadega. Kui välismaalane on pannud toime süüteo, mille eest näeb karistuse ette VTMS, NPALS või KarS, siis peale selliste süütegude menetlemist jätkab välismaalase Eestis viibimise seadusliku aluse kestvuse hindamisega piiri- ja migratsioonijärelevalve talituse vaneminspektor. Üks ametnikest toob välja võimaliku koostöö kitsaskohana olukorra, kus välismaalane on patrulli poolt kinni peetud, kuid tal ei ole dokumenti

kaasas. Tema sõnul on esinenud situatsioone, kus mingil põhjusel ei saa patrull koos välismaalasega nende dokumentidele järgi minna ning ta vormistatakse kui isik, keda on vaja tuvastada. Samas toob ta järgmiseks positiivse näite koostööst patrulliga. Kui on peetud kinni välismaalane sellisel kellaajal, et piiri- ja migratsioonijärelevalve ametnik ei saa kohe hakata temaga tegelema, siis patrull on olnud valmis ise toimetama selle isiku piiri- ja migratsioonijärelevalve ametniku juurde ametiasutusse. Välismaalaste transportimisel osutavad vajadusel abi piirkonna politseipatrullid läbi välijuhi kooskõlastades.

Neli intervjueeritavat hindasid koostööd teiste üksustega väga heaks ja hästi toimivaks. Kaks intervjueeritavat nimetasid koostööd pigem osaliselt toimivaks ning üks andis teada, et kuna ta oma tööalaselt väga palju teiste üksustega kokku ei puutu, siis ei saa ta päris täpselt hinnangut anda. Neli ametnikku otsest hinnangut ei andnud, vaid kirjeldasid üldiselt koostööd erinevate üksustega.

Autor saab kokkuvõtvalt teha järeldused, et välismaalaste poolt toime pandud väärtegude menetlemisel võib erinevate üksuste omavaheline koostöö teatud puudusi põhjustada. Nimelt toodi siinkohal vastustes välja probleemideks välismaised päringud, mis võivad osutada ajakulukaks. Järgnevalt mainiti migratsioonijärelevalve ametniku kohati erinev tegevus väärteomenetleja poolt edastatud menetlusala isiku suhtes, mida lõputöö autor tõlgendaks erinevate üksuste ametnike omavaheliste tegevuste lahti selgitamise puuduseks. Vastustest kajastus ka probleemina välismaalaste transportimise küsimus. Nimelt pole isikuid alati võimalik toimetada dokumendile järgi. Autor lähtus intervjueeritavate kogemusest koostöö osas ning sai pärast vastuste analüüsi välja tuua, et vaatamata väikestele mööndustele, näib koostöö toimivat küllatki hästi.

7. Millised kitsaskohad esinevad välismaalaste menetlemisel väärteo korras? Selgitage.

Seitsmes küsimus on lõputöös üks olulisemaid, sest selle esitamisega soovis autor läbi intervjueeritavate vastuste jõuda menetluse kitsaskohtadeni. Autor uskus, et parim viis saada vastus, ongi esitades antud küsimus välismaalaste väärtegude menetlemisega kokkupuutuvatele ametnikele. Nende jaoks on see töö, mida tehakse igapäevaselt ning selletõttu on autori arvates nende pädevuses probleemsed kohad välja tuua.

Kokku seitse intervjueeritavat nimetasid välismaalaste väärtegade menetlemise juures kitsaskohaks tõlkimisteenuse osutamise, kui isikud ei valda eesti keelt. Menetluse käigus peab isikutele neile arusaadavas keeles selgeks tegema, mille eest neid vastutusele võetakse. Vastustest selgus, et inglise, soome ja vene keelega saab üldiselt hakkama, kuid mõne spetsiifilise keele puhul on raske leida tõlki. Seetõttu on menetlusmenetlustoimingute läbiviimine keeruline, sest tõlgi leidmine on tihti aeganõudev. Üks intervjueeritavatest märgib, et on tulnud ette juhtumeid, kus väärtetoime pannud välismaalane kasutab tahtlikult vaid oma emakeelt, mis on ametnike jaoks võõrkeel ning nii soovitakse segada menetluse käiku. Vastustest selgub, et spetsiifilise keele tõlgi leidmisega kaasneb ajakulu. Arvestama peab ka sellega, et menetlustoimingu tõlkimine võtab omakorda aega.

Neli vastajat leidsid, et välismaalaste menetlemise puuduseks väärtekorras on asjaolu, et tihtilugu ei kannu nad endaga kaasas dokumenti ning see teeb nende tuvastamise raskeks ja võib kaasa tuua samuti ajakulu. Üks välijuhtidest selgitab, et esmastest andebaasidest ei pruugi välismaalase kohta informatsiooni leida. Tihti laheneb asi sellega, et patrull peab sõitma koos sama isikuga tema koju ning dokumendi sealt tooma. See aga nagu juba varem mainitud nõuab aega. Ajakulu võib ulatuda mitmetesse tundidesse. Tallinna kordoni välijuht mainib samuti dokumendid välismaalaste menetlemisel kitsaskohaks: „*Dokumendikohustus, kuna see ei ole ühtlaselt reguleeritud naaberriikidega, siis tihtipeale tekib probleeme.*“ Ta kommenteeris, et soomlane saab näiteks käia Norras ja Rootsis oma juhiloaga, mis on antud riikide vaheline aktsepteeritud kokkulepe. Paraku tulevad soomlased ka Eestisse ainult juhiloaga, kus seda enam ei aktsepteerita. Tekivad probleemid, sest puudub ühtne dokumendipoliitikat naaberriikide vahel.

Kuna osa väärtetoime pannud välismaalasi elabki alaliselt välisriigis, siis on nelja intervjueeritava sõnul raske nende isikute käest pärast määratud karistus sisse nõuda. Vastustest kõlab näitena: „*Tihtilugu vormistab küll patrullpolitseinik selle välismaalase ära, kelle alaline elukoht ei ole Eesti ja ta läheb siit riigist ära. Siis tegelikult selle trahvi kirjutamine on õhku.*“ Teise ametniku sõnul puudub igasugune võimalus sisse nõuda välismaalt neid trahve ning ühtlasi puudub võimalus pärast trahvi maksmata jätnud välismaalase riiki mitte laskmine. Nii aegub lõpuks väärtegu ära ja menetlusega ei jõuta tulemuseni. H. Haiba selgitas: „*Kui seda isikut kohapeal kinni ei peeta, siis tema hilisem leidmine on põhimõtteliselt võimatu. Kas ta on juba*

riigist lahkunud selleks ajaks kui menetleja jõuab selle menetlusaluse isiku väljakutsumiseni või siis tema elukoht ei ole teada.“ Ka tema tõdes, et sel põhjusel „jäävad paljud menetlused rippuma“ kuna ei ole ei ole isikud kohe kinni peetud. Migratsiooniäriinspektor ametnik selgitas oma ametikohaga seotud raskusi seoses välismaale saadetava välismaalasega ja tema väärteomenetlusega: „Kuna väärteode menetlemise puhul välismaalastega on tavaliselt lõpptulemuseks illegaalimenetlus – isikud saadetakse kas vabatahtlikult või sunni korras täidetava lahkumisettekirjutusega Eestist välja – siis üldmenetluse puhul saaksid nad otsuse väärteoasjas alles 30 päeva pärast kuid selleks ajaks peavad nad tavaliselt juba Eestist lahkunud olema (vabatahtlikult lahkumiseks antakse enamasti 7 päeva; sundtäidetav lahkumisettekirjutus täidetakse 48 tunni jooksul välismaalase kinni pidamisest alates).“ Järelikult on tulemusena jälle väärteo toime pannud välismaalane juba teises riigis enne kui ta oma üldmenetluses oleva väärteo otsuse saab.

Kaks intervjuueeritavat tundsid, et kitsaskohaks on ressurssipuudus. M. Parve tõi näite piiri -ja migratsiooniinspektor kohta: „Meil on olemas väärteomenetlused, mis meil ootavad oma järjekorda ja oleks inimesi rohkem, tegelikult me saaksime rohkem seda turgu selles mõttes korrastada.“ Autor teeb järelduse, et töötajate arvu suurendamine võiks seega kiirendada väärteode menetlemist ja ühtlasi viia teiste välismaalaste poolt toime pandavate väärteode efektiivsema avastamiseni.

Käesolevas lõputöös kuuenda küsimuse vastuste analüüsi juurde esitatud päringud välismaalase saab siinkohal ühtlasi kitsaskohaks lugeda. See asjaolu toodi välja ühe intervjuueeritava poolt. Päringu vastust välismaalt võib võtta aega. Mõne piirkonna puhul on tihti raskendatud vastuse saamine: „Lõuna-Euroopa, siis sealt on väga raske mingit vastust saada.“

Toetudes intervjuueeritavate vastustele, siis saab autor väita, et välismaalaste väärteode menetlemisel on enim mainitud kitsaskohtadeks tõlgi saadavus, isiku elukoht välismaal või sinise elukoha kohta andmete puudumine, ressurssipuudus.

8. Kuidas hindad – kas kehtivat seadusandlust oleks vaja muuta/täiendada, et menetlejatele anda rohkem õiguslikke aluseid välismaalaste kinni pidamiseks väärteomenetluse käigus?

Autor pidas oluliseks uurida intervjueeritavate käest, kas välismaalaste poolt toime pandud väärtegude menetluse hõlbustamise eesmärgil oleks vajalik nende kinnipidamise aluseid laiendada.

Kaheksa intervjueeritavat jäid seisukohale, et hetkel kehtivad alused on piisavad ja selle koha pealt seadust muuta pole vaja. Samale küsimusele vastates tõid siiski kaks intervjueeritavat välja, et välismaalasest isiku kinnipidamise ajaline piirang võiks olla suurem kui hetkel kehtiv 48 tundi. Üks neist tõi välja, et probleem on eriti aktuaalne kui väärteoasi läheb kohtusse. On aset leidnud, et dokumentatsioon pole piisavalt kiire, näiteks ei jõuta kõik tõendid vormistada 48 tunni jooksul. Võib juhtuda, et aega läheb rohkem kui 48 tundi ning siis tuleb inimene vabastada. Nagu käesolevas lõputöös intervjueeritavate küsimustest selgus, on oht, et pärast isiku vabastamist võib ta lahkuda oma koduriiki ning jäädagi kättesaamatuks.

Kaks intervjueeritavat ei osanud antud küsimusele vastata ega võtnud kindlat seisukohta.

Autor nõustub kuue intervjueeritavaga, et väärteo korras kehtivad kinnipidamise alused on piisavad. Ühtlasi leiab autor, et välismaalt päris isikute puhul, kellel puudub püsiv elukoht Eestis, võiks kaaluda kohtuliku menetluse puhul kinnipidamise ajalise perioodi pikendamise lihtsustamist seoses dokumentatsiooni vormistamise ajakuluga.

9. Kas väljasõidukohustuse kohaldamise aluste laiendamine võiks täita preventiivset eesmärki ning vähendada väärtegude toimepanemist Eestis? Kuidas?

Lõputöö autor küsis intervjueeritavate käest, kas väljasõidukohustuse kohaldamise aluste laiendamine võiks täita preventiivset eesmärki ja vähendada ühtlasi välismaalaste poolt väärtegude toimepanemise taset Eestis. Ennetav mõju seisneks autori arvates selles, et väljasõidukohustuse kohaldamise aluste laiendamise tõttu oleks võimalik välismaalt pärit inimesi ka muudel põhjustel välja saata kui ainult viibimiseluse puudumise. Teine osa preventiivsusest tuleneks sellest, et

väljasaatmise aluste laiendamisel saadetakse veelgi suurem hulk seaduse rikkujatest välismaalasi Eesti riigist välja ning seetõttu väheneks väärtegude arv riigis. Omakorda väheneks väärtegude menetlemisega kokkupuutuvate ametnike koormus ning seeläbi muutuks autori arvamuse kohaselt väärtegude menetlemine tõhusamaks.

Vastuseid analüüsid autor, et kuus intervjueeritavat pidas praeguseid kehtivaid alused piisavaks ja seadusandlust antud küsimuses menetlejat toetavaks. Toodi välja, et taoline muudatus peaks olema rahvusvahelise õigusega ja inimõigustega kooskõlas. Lisaks mainiti, et info ei liiguks rikkujalt rikkujale piisavalt tõhusalt väljasaatmise kohustuse aluste kohta ja seega preventiivset eesmärki ei täidetakse. A. Lohu aga jäi vastupidisele arvamusele: „*Kui siin on ikka suurem grupp ühisest regioonist pärit isikuid, siis tegelikult nende vahel nagu info levib kiiresti. Kui keegi on välja saadetud, siis nad juba teavad tegelikult*“ ja leidis, et väljasaatmisel on ilma aluseid laiendamata juba preventiivne eesmärk.

Kolm intervjueeritavat nõustusid aga, et aluste laiendamine võiks täita enamgi preventiivset eesmärki. Üks intervjueeritavatest tõi siinkohal arutelu välja, et teatud isikute puhul, kes on tulnud Eestisse elamisloaga ning töötavad siin, kuid panevad järjepidevalt väärtegeid toime (N: rikuvad LS-st) võiks olla oht, et isik peab siit riigist karistuseks lahkuma. Ametniku sõnul peaks sellel isikul olema teadmine, et kui ta rikub pidevalt seadust, siis ongi võimalus, et ta riigist välja saadetakse ja ta ei saa enam riiki tulla elama. Taolist meedet võiks tema arvates rakendada teatud arvu väärtegude toime panemise järel automaatselt. Üks intervjueeritavatest ei osanud küsimusele vastust anda.

Autor teeb vastuste põhjal kokkuvõtte, et üldiselt saaks väljasõidukohustuse kohaldamise aluste laiendamine täita preventiivset eesmärki välismaalaste poolt toime pandud väärtegude vähendamisel ja kaudselt menetluse tõhustamisel, kuid aluste laiendamise puhul tuleb need kooskõlastada rahvusvahelise seadusandlusega.

10. Milline võiks olla füüsilisest kui ka juriidilisest isikust Eestisse kutsuja vastutus seoses välismaalastega võrreldes senisega?

Autor proovis intervjueeritavate kaudu uurida, kas antud kohustusi tuleks muuta eesmärgiga panna kutsujat rohkem vastutama enda poolt kutsutud välismaalase väärtegade toimepanemise eest.

Üks intervjueeritavatest tõi välja, et kutsuja on vastutus on juba piisavas ulatuses pandud paika VMS-s.

Kaks intervjueeritavat ei võtnud kindlat seisukohta selles küsimuses, vaid jätsid vastuse n-ö lahtiseks. Kutsuja vastutuse suurendamist välismaalastega seoses peeti küll võimalikuks, kuid samas toodi välja, et näiteks juriidilisest isikust ettevõtjal võib selle alluvuses töölisi olla väga palju, kes omakorda võivad toime panna palju väärtegusi. Selletõttu leiti, et eraldi iga kutsutud välismaalase eest vastutamine ei oleks juriidilise isiku suhtes proportsionaalne.

Neli intervjueeritavat tundsid, et kutsuja vastutus seoses välismaalastega peaks olema suurem ja mõjuvam võrreldes senisega. A. Veetlev nägi lahendusena: „*Trahv peab olema või siis vastutus peaks olema selline, et rohkem ta ei tahaks, selliseid asja teha või siis hakkaks valima neid inimesi, keda ta siia kutsub,*“ tuues esile, et senine vastutus pole piisavalt mõjuv. Järgnev intervjueritav selgitas, suuremat tähelepanu peaks pöörama ettevõttele, kelle kutsutud välismaalased panevad pidevalt toime väärtegudest rikkumisi. Lahendusena võiks tema sõnul piirata sel juhul välismaalastest tööjõu kasutamist või ära võtta võimalus kasutada välistööjõudu. Sama intervjueritav leidis, et kuna füüsilisel isikul erinevalt juriidilist on raskem kehtestada leping, siis ei oleks neile suurema vastutuse rakendamine otstarbekas.

Kolme intervjueritava vastuse kohaselt peaks ettevõtte rohkem oma kehtivate kohustuste eest vastutama. „*Kontrollida, et välismaalasel on Eestisse tööle tulemise järel ka siin viibimiseks seaduslik alus olemas (nt peale viisavaba viibimise aja lõppu viisa/elamisloa alusel viibimine). Et töandja oleks kursis VMS nõuetega – nt et kui välismaalasel on lõppenud töösuhe talle elamisloa väljastamisega seotud ettevõttega, siis tunnistatakse see elamisluba kehtetuks ning teise ettevõttesse tööle asumisel on vaja taotleda uut elamisluba või viisat,*“ seega peaks kutsuja vastutust suurendama välismaalase viibimisel kontrollimisel. Samale arvamusele jagas

T. Kirss: „*Ma arvan, täna on pigem probleem see, et tööandjad ei võta koguaeg nii tõsiselt nende kohustuste täitmist, mis on neile ette antud.*“

Kaks intervjueeritavat ei osanud vastata küsimusele.

Vastuste kaudu mõistab lõputöö autor, et füüsilisest või juriidilisest isikust Eestisse kutsuja vastutus seoses välismaalastega võrreldes senisega võib mõningal juhul kohane olla, kuid seda pigem juriidilisest isiku puhul. Autor leiab, et praeguses seaduses reguleeritud kutsuja kohustused on sobivad ning vastutuse suurendamine pole vajalik.

11. Mis on praegu Teie arvates hästi reguleeritud välismaalaste poolt toimepandud väärtegude menetlemisel?

Väljatoodud küsimuse raames soovis lõputöö autor analüüsi mõttes peegeldada intervjueeritavate kaudu, mis on välismaalaste poolt toimepandud väärtegude menetlemisel seni hästi reguleeritud. Selle kaudu saab määrata menetlemises sujuvalt laabuvad protsessid, mille korraldusega on menetlusega kokku puutuvad ametnikud ise rahul.

Kaks intervjueeritavat tõid välja, et väärtegude menetlemine toimub kõikide isikute suhtes ühesuguselt (kodanik või välismaalane) vastavalt VTMS'le, siis otseselt välja midagi ei toodud. Kolme ametniku poolt hinnati väärtegude menetlust Eestis üldiselt hästi toimivaks.

Tõhusaks hinnati patrulli ning migratsiooni ametnike koostööd, võimalust välismaalastele kiirmenetlust kohaldada ning väärteo menetluses välismaalastele tagatud riigi õigusabi. „*Neile on tagatud riigi õigusabi. Nad saavad omale Eesti poolt riigi õigusabi ja nemad saavad seda ka väärteomenetluse raames kui nad tahavad. Kui Eesti kodaniku puhul on see ainult kriminaalajades, siis välismaalasel on ka võimalus väärteomenetluse raames saada riigilt õigusabi,*“ E. Klaasmägi.

Üks intervjueeritavatest selgitas, et menetluse lõpule viimisel aitab kaasa võimalus saata otsus otse välismaalasele e-posti kaudu. Isik saab selle kätte ning järgneb trahvi tasumine.

Intervjueeritav märkis, et Eestis ilma seadusliku aluseta viibival välismaalasel töötamise võimaldamise eest on kasvanud trahvimäärad juriidilisele isikule kuni 32 000 eurot. „Trahvimäärad tõusid kuni 32 000(€), see toetab ja aitab meid. See paneb äriühinguid mõtlema, et kas maksab enam riskida või ei maksa. Ennem kui oli 3200 (€), siis kõik riskisid“, M. Parve. Seega saab juriidilist isikut mõjutades vähendada välismaalaste väärtegude toimepanemise hulka. Ühel korral mainiti väljasõidukohustuse rakendamise võimalikkust ka seoses väärtegude toimepanemisega: „See teeb ka meie töö lihtsamaks ikkagi. Kui see väljasaatmine oleks keerulisem, me puutuksime juba järgmisel päeval uuesti nendesamade isikutega kokku,“ A. Lohu.

Üks intervjueeritav ei osanud vastata.

Autor nõustub intervjueeritavatega ning peab eriti oluliseks just kiirmenetluse kasutamist välismaalaste puhul.

12. Kuidas oleks võimalik välismaalaste poolt toime pandud väärtegude menetlemist Eesti jaoks veelgi tõhusamaks muuta?

Autor selgitas välja intervjueeritavate vastuste kaudu, kuidas oleks välismaalaste poolt toime pandud väärtegude menetlemist Eesti jaoks tõhustada nende arvamuse kohaselt ning toob kokkuvõtvalt välja intervjueeritavate põhilised ettepanekud:

- Tõlketeenuse reguleerimine õigeaegselt kättesaadavamaks.
- Välismaalase kohta päringu esitamisel välisriiki määrata normatiivaeg vastuse laekumiseks.
- Ühtsustada dokumendipoliitikat.
- Välismaalaste puhul ainult kiirmenetluse rakendamine või luua menetlusliik, mis on kohaldatud vaid välismaalastele
- Patrullautodesse makseterminalid välismaalase kohese trahvi tasumiseks; kohene menetlus ja tasumine.
- Trahvi maksmata jätnud välismaalaste Eesti riiki mitte lubamine kuni see pole tasutud. Võimaldada sellisel juhul tasumist piiril.

- Luua riikide vaheline koostöö trahvide sisse nõudmiseks välismaalase koduriigis viibimise ajal. H. Haiba: *„Kindlasti oleks abi sellest, kui oleks riikide omavahelise koostöökokkulepped. Kui ta juba sinna koduriiki läheb, et saaks kuidagi tema koduriigi kaudu mõjutada teda.“* Pakuti välja Eestis kiiruskaamera kaudu fikseeritud rikkumise trahviteate Soome edastamise näitel (kehtib kõigi EL-s registreeritud sõidukite puhul – autor) sarnast koostööd.
- Kaaluda välismaalaste kinnipidamise aja pikendamise võimaldamist teatud juhtudel seoses tõendite kogumise ja välisriikidesse päringute esitamisega kuna välismaalane võib vabaks lastes lahkuda kodumaale ja jääda kättesaamatuks.
- Tuua rohkem tööjõuressurssi migratsioonijärelevalvesse.

2.5. Ettepanekud

Autor juhib tähelepanu, et läbiviidud uurimustöö kaudu tehtavad järeldused on koostatud eelkõige lõputöös intervjueritud Põhja prefektuuris töötava kümne ametniku vastuste põhjal. Käesoleva lõputöö kaudu selgusid enim välja toodud kitsaskohtadena intervjueritavate seisukohast tõlketeenusele kuluv ajakulu, välismaalaste väärtegude menetlemisel menetlusaluse dokumentide kättesaadavus ning väärteo eest saadud trahvi sissenõudmine seoses välismaalase Eestist väljaspoole jääva elukohaga.

Autor analüüsis lõputöö uurigu kaudu intervjueritavate poolt saadud ettepanekuid ning esitab omalt poolt neid arvesse võttes ettepanekud PPA-le, mida peab realiseeritavaks.

- 1) Luua välismaalastele, kellel pole Eestis alalist elukohta eraldi menetlusliik, mis võimaldab kohustada välismaalast väärteo eest saadud trahvi eest tasuma enne Eestist lahkumist. Siinkohal võib PPA kaaluda patrullautodesse makseterminalide paigaldamist. Lisada politsei infosüsteemi märge välismaalase tasumata trahvist ning järgneval korral Eestis politsei kontrolli käigus nõuda isikult trahvi tasumist Tasumata trahvi eest rakendada mõjutusmeetmeid, mille peaks autori arvates PPA määrama järgides proportsionaalsust ning eesmärgipärasust.

- 2) Sõnastada ITDS-s dokumendi kaasaskandmise kohustus, mis kohustab välismaalast isikut tõendavat dokumenti otseselt endaga kaasas kandma Eesti riigis. Lisada vastav lõige ITDS § 6 ja § 7 juurde ning moodustada mõlema paragrahvi alla sellega uus neljas punkt. Autor peab oluliseks dokumendi kaasaskandmise vahetult Eesti seadusega siduda. Selle punkti järgimisel väheneb ajakulu vääртеomenetlemisel kui välismaalast on vaja tuvastada.
- 3) Hollandi näitel luua tõlkerakendus. Vastav rakendus teha ametnikele kättesaadavaks tööarvutites ning patrullautodes olevates APOLLO-süsteemides. Arendada rakenduse kaudu võimalus võtta kiire aja jooksul ühendust tõlgiga. Kaaluda rakenduse kasutamisel koostööd rahvusvaheliste tõlkebüroodega, kus on tagatud suurem valik erinevate keelte tõlke. Patrullautost lahti ühendatava APOLLO-süsteemi kaudu võib patrullpolitseinik tõlkerakendust liikuvalt kasutada tööülesandeid täites igal pool. Ühendades omavahel tehnoloogilised ja rahvusvahelised võimalused oleks autori arvates võimalik tõlketeenust tõhusamaks muuta PPA-s.
- 4) Leida võimalus ühildada välismaalaste kohta käivad ülevaatlilikud andmed (viibimisalus, piirületuse informatsioon, karistusregister jne), mis tulevad eri andmebaasidest. Andmebaaside omavaheline linkimine oleks menetluse tõhustamise osas vajalik, sest nii ei peaks ametnik välismaalase kohta otsima informatsiooni eri andmebaasidest, vaid kogu välismaalast puudutav informatsioon oleks kuvatud ühe päringuga ja ametnik saab selle operatiivselt kätte enne menetluse alustamist.

Lõputöös läbiviidud uuring kinnitas teoreetilises osas välja toodud välismaalase Eestis kohanemise ja lõimumise olulisust ning V. Ferraro esitatud seisukohta, et keeleliste, kultuurilised või ajaloolised sarnasuste puudumine võib luua olukorra, kus tekib suurem koormuse politseile. Uuring rõhutas teoorias välja toodud tõlketeenuse kättesaadavuse olulisust vääртеomenetluse käigus ja tõi välja patrullpolitseinike, vääртеomenetlejate ning piiri- ja migratsioonijärelevalve ametnike omavaheline koostöö tähtsust seoses välismaalastega. Välismaalaste enam levinud vääртеgude statistika sai samuti kinnitatud intervjueeritavate endi avaldatud kogemuse põhjal.

Autori jaoks uue mõttekohana selgus, et suur osa välismaalaste poolt toime pandud vääртеgusid olid intervjueeritavate sõnul seotud alkoholi liigtarbimisega.

KOKKUVÕTE

Lõputöö pealkirjaga “Välismaalaste poolt 01.01.2015-31.12.2019 Eestis enim toime pandud väärted ja nende menetlemine põhja prefektuuri näitel“ eesmärgiks seadis autor teha kindlaks, milliseid on välismaalaste poolt enim toime pandud väärtegade võimalikud menetluslikud kitsaskohad Põhja prefektuuris ja seejärel läbi uuringu jõuda võimalike lahendusteni. Autor peab oluliseks välja tuua, et menetluslike kitsaskohti ei saa võrdväärselt vaadelda kõigi töös esitatud välismaalaste puhul, sest uuringus kõnealused välismaalased on nii määratlemata kodakondsusega isikud kui ka mõne teise riigi kodakondsusega isikud. Selleks, et saada uuringu kaudu põhjalikumad andmed, on tarvilik vaadelda välismaalasi ning nende väärtegusid eristades viibimisalust. Autor pakub välja, et käesoleva lõputöö põhjal peakski tulevikus pärast PPA andmebaaside täiustamist analüüsima välismaalasi ning nende poolt toime pandud väärtegusid eristades viibimisaluseid. Taoline uuring annaks tulemuseks üksikasjalikuma ning terviklikuma pildi.

Lõputöös esitatud PPA statistika kaudu selgitati välja, et Eestis on 01.01.2015 – 31.12.2019 välismaalaste hulk kasvanud. Siiski pole need välismaalased korraga Eestis viibinud, vaid teinud seda erineva aja jooksu. Neile lisanduvad Eestis alaliselt elavad määratlemata kodakondsusega isikud. Välismaalasi eristab Eesti kodanikest sageli keeleline ja kultuuriline taust, mis otseselt või kaudselt mõjutab nende kohanemist ja lõimumist. Välismaalaste halb ühiskondlik kohanemine ja eestlaste aeg-ajalt tõrjuvana tunnetatav hoiak võib luua pingeid. Tõrjuvate hoiakutega kaasneb välismaalase eraldumise kohalikust kogukonnast ning raskeneb töö leidmine ja sotsiaalse võrgustiku loomine. Seetõttu võib välismaalase käitumine kujuneda hälbivaks ja mõjutada tema seaduskuulekust. Kirjeldatud heterogeenne elanikkond põhjustab suuremat vajadust formaalse kontrolli järgi ja rahvusgruppide tekkimine paneb välismaalased politsei suurenenud tähelepanu alla. Välismaalaste parema integreerumise nimel on loodud Eestis kohanemisprogramm ning suures osas aitavad läbi tugiteenuste välismaalasel Eestis sisse elada tööandja või õppeasutus.

Ametnikul tuleb välismaalasi väärtekorras menetledes arvestada asjaoluga, et isik ei pruugi elada püsivalt Eestis ja seega pole alati koheselt kättesaadav. Teiseks võib välismaalase isiku tuvastamine olla keerukas, sest alati ei kanta kaasas isikut tõendavat dokumenti ja politsei

andmebaasidest ei kajastu vajalikud andmed. Veel tõi olulise erisusena autor välja välismaalasi puudutava vääртеomenetluse puhul vajaduse kaasata tõlk, et isikule arusaadavas keeles menetlus läbi viia. Autor toob välja, et erinevalt Eesti kodanikust, ohustab välismaalasi toime pandud väärtegude eest viibimiseluse tühistamine ning riigist väljasaatmine.

Välismaalaste poolt Põhja prefektuuris enim toime pandud väärtegude kindlaks tegemiseks vaadeldi lõputöös sellekohaseid PPA analüüsibüroo statistilisi andmeid perioodist 01.01.2015 – 31.12.2019 (06.01.2020 seisuga). Autor saab tulemuste põhjal järeldada, et **enim tulenes välismaalastel väärteгusid LS-st, seejärel KarS-st ning kolmandana NPALS-st.** Välismaalaste väärtegude menetlemise võimalike kitsaskohtade välja selgitamiseks viis autor läbi kvalitatiivse uuringu, mille uurimisinstrumentiks oli poolstruktureeritud intervjuu. Valim koosnes 10-st PPA ametnikust, kes väärtegude menetlemisega igapäevaselt kokku puutuvad. Autori seisukohalt said valitud intervjuueeritavad anda kõige asjakohasemat ja vahetut informatsiooni menetluslikest probleemidest.

Intervjuueeritavad nimetasid välismaalaste väärtegude menetluslikeudeks **kitsaskohtadeks ja probleemideks** Põhja prefektuuris enim:

- Ajakulu tõlketeenusele ning mõne spetsiifilise keele tõlgi leidmisele
- Ajakulu välismaalase tuvastamisele põhjusel, et ei kanta dokumenti kaasas
- Trahvid, mida ei ole võimalik sisse nõuda välismaalasel, kel puudub elukoht Eestis või tema elukoha kohta pole andmeid

Lisaks toodi intervjuude käigus probleemina välja ressurssipuudus piiri- ja migratsiooni järelevalves.

Oma tööülesannete tõttu puutusid intervjuueeritavad enda hinnangul välismaalaste väärteгudest enim kokku LS-st ja KarS-st tulenevate rikkumistega. Kõige rohkem nimetati intervjuude käigus välismaalaste puhul vargusi, seejärel liiklusalaseid väärteгusid ning avaliku korra rikkumisi. Hinnates politsei menetlusalust koostööd erinevate üksustega seoses välismaalaste väärteгudega toodi puudustena välja dokumendita välismaalase isiku tuvastamise, ajakulu välismaisetele

päringutele, üksustevaheline infovahetus, välismaalaste transportimise küsimus. Uuringu kaudu selgitas autor välja, et enamik intervjueeritavaid ei pidanud vajalikuks kehtiva seadusandluse muutmist, et menetlejatele anda rohkem õiguslikke aluseid välismaalaste kinni pidamiseks väärteomenetluse käigus. Intervjueeritavad tõid välja, et eelkõige peaks juriidilisest isikust kutsuja oma kehtivate kohustuste eest rohkem vastutama või tuleks vastutust hoopis suurendada. Uuringus selgus, et väljasõidukohustuse kohaldamise aluste laiendamist ei nähtud väärtegude toimepanemist vähendava abinõuna.

Eeltoodu pinnalt järeldeb, et lõputöös seatud uurimisküsimused on vastuse saanud ning lõputöö eesmärgi võib autor saavutatuks lugeda. Autor rõhutab, et käesolev lõputöö viidi läbi vaid Põhja prefektuuri ametnike intervjuerides ja tulemused ei pruugi kehtida Eestis tervikuna. Toetudes uuringus selgunud kitsaskohtadele tegi autor ettepanekud PPA-le nende leevendamiseks.

SUMMARY

The author's graduation thesis from the Estonian Academy of Security Sciences is written on the topic "The most common misdemeanors committed by foreigners in Estonia from 01.01.2015 to 31.12.2019 and their processing on the example of the Northern prefecture." The dissertation consists of 46 main pages, including 8 tables and 3 annexes. The thesis is written in Estonian and consists of an introduction, two main chapters, ten subchapters, and a summary in two languages. 43 referred sources have been used.

The aim of the thesis was to discover and examine potential procedural problems encountered by the Northern Prefecture while processing the most common misdemeanors committed by foreigners, and to propose ways to improve the efficiency of the proceedings. The author used a qualitative research method and conducted semi-structured interviews.

The author performed several research tasks and analyzed multiple theoretical sources in order to achieve the goal of the thesis. By analyzing the statistical data of the most common misdemeanors committed by foreigners in Estonia during the period 01.01.2015-31.12.2019, the author can state that the Traffic Act, the Penal Code and the Act on Narcotic Drugs and Psychotropic Substances and Precursors thereof were the laws most often violated by foreigners.

The results of the research show that the biggest procedural problems encountered by the Northern Prefecture while processing misdemeanors committed by foreigners were:

- Time spent on translation services
- Time spent identifying a foreigner who didn't have an identification document with them
- Fines that could not be collected from a foreigner living abroad

The goals of the dissertation can be considered to have been achieved. The author presented the results of the research, made conclusions and submitted suggestions to the Police and Border Guard Board on how to improve the misdemeanour proceedings. The proposals were: adding a necessary article to the current law which would oblige foreigners to carry a document, creating a separate type of procedure for foreigners not domiciled in Estonia, developing a translation app, and connecting foreigner-related databases together.

VIIDATUD ALLIKATE LOETELU

Allikvee, M., 2017. *Väärteomenetluse lihtsustamisega seonduvate muudatuste rakendumine Lääne prefektuuris*. Lõputöö, Tallinn: Sisekaitseakadeemia.

Anniste, K., 2018. *Rändetrendid maailmas, Euroopas ja Eestis*. Poliitikauuringute Keskus Praxis (Areneguseire Keskuse tellimusel). [Võrgumaterjal] http://www.praxis.ee/wp-content/uploads/2018/02/rita_ranne.pdf [Kasutatud 20.02.2020].

Arakas, K., 2018. *Politsei- ja piirivalveameti tõlgi tööpäev on täis ootamatusi*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.tlu.ee/ht/meediavarav/blogid/politsei-ja-piirivalveameti-tolgi-toopaev-tais-ootamatusi> [Kasutatud 02.03.2020].

Civitta., 2019. *Siseministeeriumi ja Kultuuriministeeriumi ESFi kohanemis- ja lõimumismeetme rakendamise vahehindamine perioodil 2014–2018. Lõpparuanne*. [Võrgumaterjal] Leitav: https://www.siseministeerium.ee/sites/default/files/esf_kohanemis-ja_loimumismeetme_vahehindamine_-_lopparuanne_.pdf [Kasutatud 29. 04. 2020].

Diplomaatia, 2018. *Euroopa rändepoliitika või rändepoliitika Euroopas?* [Võrgumaterjal] Leitav: <https://diplomaatia.ee/euroopa-randepoliitika-voi-randepoliitika-euroopas/> [Kasutatud 29. 01. 2020].

Eesti Pank, 2020. *Mitteresidentide reisirid Eestisse*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://statistika.eestipank.ee/#/et/p/1410/r/2831/2620> [Kasutatud 26. 05. 2020].

Eesti Vabariigi põhiseadus (1992) RT I, 15.05.2015, 2.

Euroopa Komisjon, 2016. *KOMISJONI ARUANNE EUROOPA PARLAMENDILE JA NÕUKOGULE direktiivi (EL) 2015/413 (millega hõlbustatakse piiriülest teabevahetust liiklusohutusnõuete rikkumise kohta) kohaldamise kohta*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/HTML/?uri=CELEX:52016DC0744&from=ET> [Kasutatud 12.05.2020].

Euroopa Liidu kodaniku seadus (2006) RT I, 31.01.2020, 12.

Euroopa Liidu nõukogu raamotsus 2005/214/JSK, 2005, *rahaliste karistuste vastastikuse tunnustamise põhimõtte kohaldamise kohta*.

Eurostat., 2011. *Migrants in Europe: A statistical portrait of the first and second generation*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.

Eurostat, 2020. *Population projections*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tps00002&plugin=1> [Kasutatud 30.05.2020].

Eurostat, 2020. *Population without the citizenship of the reporting country*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/graph.do?tab=graph&plugin=1&pcode=tps00157&language=en&enjatoolbox=sort> [Kasutatud 22.01.2020].

Ferraro, V., 2016. Immigration and Crime in the New Destinations, 2000-2007: A Test of the Disorganizing Effect of Migration. *Journal of Quantitative Criminology*, 32(1), pp. 23–45.

Fraktsioonide pressiteated., 2020. *Riigikogus võeti vastu seadus, mille tulemusel muutuvad Eesti kodakondsuse saamise tingimused senisest paindlikumaks* [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.riigikogu.ee/fraktsioonide-teated/eesti-keskerakonna-fraktsioon/keskerakonna-toovoit-kodakondsuse-saamine-muutub-paindlikumaks/> [Kasutatud 09.06.2020].

Grishkjane, N., 2018. Labour Migration and Its Impact on Macroeconomic Performance in the Baltic Countries 2004-2016. *Regional Review / Regionalais Zinojums*, (14), pp. 37–46.

Hirsjärvi, S., Remes, P. ja Sajavaara, P., 2005. Uuri ja kirjuta. Tallinn: Medicina.

Isikut tõendavate dokumentide seadus (1999) RT I, 31.01.2020, 14.

Jakobson, M-L., Pajumets M., Lauren A., Orloff B. ja Luik E., 2019. *Rände- ja kodakondsuspoliitika aastaraport 2019* [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.emn.ee/wp-content/uploads/2020/05/eesti-aruanne-eesti-keeles-2018-ja-2019-i-poolaasta.pdf> [Kasutatud 13.05.2020].

Jääger, E., 2015. *Narva uusimmigrantide sotsiaalne ja keeleline kohanemine*. Lõputöö, Narva: Tartu Ülikooli Narva Kolledž.

Kallas, K., Kaldur K., Kivistik K., Mürk I., Plaan K., Pohla T., Ortega L. ja Väljaots K., 2014. Uuring. *Uussisserändajate kohanemine Eestis: valikud ja poliitikaettepanekud tervikliku ja jätkusuutliku süsteemi kujundamiseks*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.ibs.ee/wp-content/uploads/TOF - vastused uurimiskusimustele 20 lk.pdf> [Kasutatud 15.01.2020].

Kanarbik, L., 2018. *PPA: loodame, et välismaalased tasuvad Eestis saadud liiklustrahvid vabatahtlikult, trahviotsuseid teise riiki me ei saada* [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.delfi.ee/news/paevauudised/eesti/ppa-loodame-et-valismaalased-tasuvad-eestis-saadud-liiklustrahvid-vabatahtlikult-trahviotsuseid-teise-riiki-me-ei-saada?id=81721281> [Kasutatud 18.03.2020].

Karistusseadustik (2001) RT I, 28.02.2020, 5.

Kazmin, A., 2011. *Sunniviisilise väljasaatmise korraldamine Eestis Politsei- ja Piirivalveameti näitel*. Lõputöö, Tallinn: Sisekaitseakadeemia.

Korraldusseadus (2011) RT I, 13.03.2019, 2.

Krüger, U., 2016. *Karistusõiguse üldosa kutseõppele. 1. osa*. Tallinn: Sisekaitseakadeemia.

Laherand, M.-L., 2008. *Kvalitatiivne uurimisviis*. Tallinn: Sulesepp.

Leskov, S., 2016. *Kolmandate riikide kodanike väljasaatmisega seotud probleemid Eestis*. Magistritöö, Tallinn: Sisekaitseakadeemia.

Liiklusseadus (2010) RT I, 15.03.2019, 9.

Pihlak, A., 2019. *Võõrtöötajate massilise sissevooluga kasvab ka kuritegevus: riik saadab aastas ligi pool tuhat kolmanda riigi kodanikku Schengenist välja* [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.delfi.ee/news/paevauudised/eesti/voortoojou-massilise-sissevooluga-kasvab-ka-kuritegevus-riik-saadab-aastas-ligi-pool-tuhat-kolmanda-riigi-kodanikku-schengenist-valja?id=86525505> [Kasutatud 13.05.2020].

Ratassepp, A., 2014. *Kõrgharidusränne kolmandatest riikidest sisejulgeoleku vaates*. Magistritöö, Tallinn: Sisekaitseakadeemia.

Saks, S., 2019. *Välistöötajad on õlekõrs, mitte oht Eestile*. [Võrgumaterjal] Leitav: https://media.voog.com/0000/0044/9506/files/22-23_KasValistoojoudOhuks_SSaks.pdf [Kasutatud 02.04.2020].

Siseministerium, 2020. *Kodakondsus ja ränne*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.siseministerium.ee/et/siseturvalisuse-valdkond/kodakondsus-ja-ranne> [Kasutatud 03.06.2020].

Siseministerium, 2015. *Siseturvalisuse arengukava 2015–2020*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.siseministerium.ee/et/stak> [Kasutatud 22.01.2020].

Siseministerium, 2018. *Siseturvalisuse arengukava 2020-2030 koostamise ettepanek*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.siseministerium.ee/et/STAK2030> [Kasutatud 22.01.2020].

Skardhamar, T., Aaltonen, M. & Lehti, M., 2014. Immigrant crime in Norway and Finland. *Journal of Scandinavian Studies in Criminology & Crime Prevention*, 15(2), pp. 107–127.

Solovjov, U., 2014. *Alkoholijoobes mootorsõidukijuhid sotsiaalse kontrolli objektidena*. Magistritöö, Tartu: Tartu Ülikool.

Statistikaamet, 2020. *Rahvaarv aasta alguses*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.stat.ee/stat-rahvaarv-aasta-alguses> [Kasutatud 30.05.2020].

Tööinspeksioon, 2020. *Välismaalase tööamine*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.ti.ee/est/valismaine-tootaja/kolmandate-riikide-tootajad/valismaalt-eestisse-toole/> [Kasutatud 25.04.2020].

Uustal, V., 2017. *Migratsioonijärelevalve eesmärk, ülesanded ja tegevused*. Koolitusmaterjal. Politsei- ja Piirivalveamet.

Välismaalaste seadus (2009) RT I, 19.03.2019, 83.

Välisministeerium, 2019. *Viisa taotlemine*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://vm.ee/et/viisa-taotlemine> [Kasutatud 29.01.2020].

Väljasõidukohustuse ja sissesõidukeelu seadus (1998) RT I, 19.03.2019, 39.

Väärteomenetluse seadustik (2002) RT I, 08.01.2020, 11.

TABELITE JA JOONISTE LOETELU

Tabel 1. Lühiajalise töötamise registreerimise otsused 01.01.2015-31.12.2019 (PPA, 2019; autori koostatud)

Tabel 2. Tähtajalise elamisloa andmise otsused taotlemise põhjuse lõikes perioodil 01.01.2015-31.12.2019 (PPA, 2019; autori koostatud)

Tabel 3. 01.01.2015-31.12.2019 perioodil Eesti poolt väljastatud lühiajalised ning pikaajalised viisad (PPA, 2019; autori koostatud)

Tabel 4. 2015. aastal mitte Eesti kodanike poolt toime pandud väärteod ja määratud karistused (PPA, 2020; autori koostatud)

Tabel 5. 2016. aastal mitte Eesti kodanike poolt toime pandud väärteod ja määratud karistused (PPA, 2020; autori koostatud)

Tabel 6. 2017. aastal mitte Eesti kodanike poolt toime pandud väärteod ja määratud karistused (PPA, 2020; autori koostatud)

Tabel 7. 2018. aastal mitte Eesti kodanike poolt toime pandud väärteod ja määratud karistused (PPA, 2020; autori koostatud)

Tabel 8. 2019. aastal mitte Eesti kodanike poolt toime pandud väärteod ja määratud karistused (PPA, 2020; autori koostatud)

LISAD

Lisa 1. Mitte Eesti kodanike poolt toime pandud väärteod ja määratud karistused perioodil 01.01.2015-31.12.2019

Tabel 4. 2015. aastal mitte Eesti kodanike poolt toime pandud väärteod ja määratud karistused (PPA, 2020; autori koostatud)

Seadus	2015	
	Väärtegude arv kokku	Neist muu lahendusega
Alkoholiseadus	175	10
Autoveoseadus	36	16
Euroopa Liidu kodaniku seadus		
Jäätmeseadus	3	1
Karistusseadustik	2,922	370
Kaubategevuse seadus	4	
Kohaliku omavalitsuse korralduse seadus	33	3
Kalapüügiseadus	19	2
Liikluskindlustuse seadus	868	223
Lõhkematerjaliseadus		
Loomakaitse seadus	1	
Liiklusseadus	20,479	2,067
Meresõiduohutuse seadus	9	
Narkootiliste ja psühhotroopsete ainete ning nende lähteainete seadus	1,145	230
Rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seadus	2	
Raudteeseadus		
Relvaseadus	207	21
Riigipiiri seadus	152	8
Teeseadus	70	5
Tubakaseadus	109	15
Välismaalaste seadus	430	35
Ühistranspordiseadus	28	7
Kokku	26,692	3,013

Tabel 5. 2016. aastal mitte Eesti kodanike poolt toime pandud väärteod ja määratud karistused (PPA, 2020; autori koostatud)

Seadus	2016	
	Väärtegude arv kokku	Neist muu lahendusega
Alkoholiseadus	233	16
Autoveoseadus	32	13
Euroopa Liidu kodaniku seadus	16	6
Jäätmeseadus	5	
Karistusseadustik	2,415	214
Kaubategevuse seadus	1	
Kohaliku omavalitsuse korralduse seadus	17	2
Kalapüügiseadus	19	3
Liikluskindlustuse seadus	498	156
Lõhkematerjaliseadus		
Loomakaitse seadus	3	
Liiklusseadus	18,604	1,774
Meresõiduohutuse seadus	3	1
Narkootiliste ja psühhotroopsete ainete ning nende lähteainete seadus	1,363	101
Rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seadus	1	
Raudteeseadus		
Relvaseadus	204	19
Riigipiiri seadus	111	1
Teeseadus		
Tubakaseadus	138	15
Välismaalaste seadus	425	23
Ühistranspordiseadus	24	6
Kokku	24,112	2,350

Tabel 6. 2017. aastal mitte Eesti kodanike poolt toime pandud väärteod ja määratud karistused (PPA, 2020; autori koostatud)

Seadus	2017	
	Väärtegude arv kokku	Neist muu lahendusega
Alkoholiseadus	199	21
Autoveoseadus	31	15
Euroopa Liidu kodaniku seadus	3	
Jäätmeseadus		
Karistusseadustik	2,193	260
Kaubategevuse seadus		
Kohaliku omavalitsuse korralduse seadus	18	6
Kalapüügiseadus	8	
Liikluskindlustuse seadus	451	159
Lõhkematerjaliseadus	1	
Loomakaitse seadus		
Liiklusseadus	15,823	1,890
Meresõiduohutuse seadus	3	
Narkootiliste ja psühhotroopsete ainete ning nende lähteainete seadus	1,346	93
Rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seadus		
Raudteeseadus	1	
Relvaseadus	180	16
Riigipiiri seadus	125	6
Teeseadus		
Tubakaseadus	90	18
Välismaalaste seadus	673	33
Ühistranspordiseadus	39	7
Kokku	21,184	2,524

Tabel 7. 2018. aastal mitte Eesti kodanike poolt toime pandud väärteod ja määratud karistused (PPA, 2020; autori koostatud)

Seadus	2018	
	Väärtegude arv kokku	Neist muu lahendusega
Alkoholiseadus	96	27
Autoveoseadus	37	16
Euroopa Liidu kodaniku seadus	1	
Jäätmeseadus	1	1
Karistusseadustik	1,957	247
Kaubategevuse seadus		
Kohaliku omavalitsuse korralduse seadus	15	2
Kalapüügiseadus	3	
Liikluskindlustuse seadus	388	176
Lõhkematerjaliseadus	2	1
Loomakaitse seadus	2	
Liiklusseadus	15,132	2,045
Meresõiduohutuse seadus	9	
Narkootiliste ja psühhotroopsete ainete ning nende lähteainete seadus	705	59
Rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seadus		
Raudteeseadus	2	
Relvaseadus	162	13
Riigipiiri seadus	100	
Teeseadus		
Tubakaseadus	30	10
Välismaalaste seadus	459	10
Ühistranspordiseadus	30	7
Kokku	19,131	2,614

Tabel 8. 2019. aastal mitte Eesti kodanike poolt toime pandud väärteod ja määratud karistused (PPA, 2020; autori koostatud)

Seadus	2019	
	Väärtegude arv kokku	Neist muu lahendusega
Alkoholiseadus	106	37
Autoveoseadus	84	28
Euroopa Liidu kodaniku seadus	1	
Jäätmeseadus		
Karistusseadustik	1,726	256
Kaubategevuse seadus		
Kohaliku omavalitsuse korralduse seadus	6	3
Kalapüügiseadus	3	
Liikluskindlustuse seadus	587	102
Lõhkematerjaliseadus		
Loomakaitse seadus	1	1
Liiklusseadus	18,587	1,533
Meresõiduohutuse seadus	23	2
Narkootiliste ja psühhotroopsete ainete ning nende lähteainete seadus	390	88
Rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seadus	1	
Raudteeseadus	1	
Relvaseadus	142	27
Riigipiiri seadus	105	3
Teeseadus		
Tubakaseadus	32	11
Välismaalaste seadus	328	22
Ühistranspordiseadus	26	8
Kokku	22,149	2,121

Lisa 2. Ekspertidega läbiviidud intervjuu küsimused

1. Kus ja kellena Te töötate?
2. Millised muutused sisejulgeoleku seisukohast võib endaga kaasa tuua välismaalaste võimetus kohaneda Eestis?
3. Milline on Teie hinnang, kuidas muutub väärtegade toimepanemise tase Eesti riigis välismaalaste saabumisega siia?
4. Kuidas Teie ametikoht/ametiülesanded on seotud välismaalaste väärtegade menetlemisega?
5. Millist liiki välismaalaste poolt toime pandud väärtegade puutute enim tööalaselt kokku?
6. Kuidas on politseis korraldatud menetlusala koostöö erinevate üksuste vahel välismaalt pärit isikutega seoses?
7. Millised kitsaskohad esinevad välismaalaste menetlemisel väärteo korras? Selgitage.
8. Kuidas hindad – kas kehtivat seadusandlust oleks vaja muuta/täiendada, et menetlejatele anda rohkem õiguslikke aluseid välismaalaste kinni pidamiseks väärteomenetluse käigus?
9. Kas väljasõidukohustuse kohaldamise aluste laiendamine võiks täita preventiivset eesmärki ning vähendada väärtegade toimepanemist Eestis? Kuidas?
10. Milline võiks olla füüsilisest kui ka juriidilisest isikust Eestisse kutsuja vastutus seoses välismaalastega võrreldes senisega?
11. Mis on praegu Teie arvates hästi reguleeritud välismaalaste poolt toime pandud väärtegade menetlemisel?
12. Kuidas oleks võimalik välismaalaste poolt toime pandud väärtegade menetlemist Eesti jaoks veelgi tõhusamaks muuta?

Lisa 3. Andmed intervjueritavate kohta

	Nimi	Ametikoht	Staaž PPA-s	Läbiviimise viis
1	Aleksei Veetlev	Kesklinna PJ välijuht	13 a	Vahetu
2	Madis Allak	Ida-Harju PJ välijuht	8 a	Skype
3	Allar Lohu	Lääne-Harju PJ välijuht	10 a	Skype
4	Eduard Klaasmägi	Tallinna Kordoni välijuht	7 a	Vahetu
5	Kristel Proos	Kesklinna PJ vanemvääртеomenetleja	20 a	Vahetu
6	Kristi Vares	Ida-Harju PJ vanemuuriija	16 a	Elektrooniliselt
7	Heleri Haiba	Lääne-Harju PJ vääртеomenetleja	15 a	Skype
8	Stella-Helena Kaasik	Põhja pref. piirivalvebüroo migratsioonijärelevalve vaneminspektor	20 a	Skype
9	Margus Parve	Põhja pref. piiri- ja migratsioonijärelevalve talituse vanempetsialist	4,5 a	Skype
10	Taavi Kirss	Kesklinna PJ patrulltalituse juht	18 a	Vahetu